

COM MILLORAR LA QUALITAT DE VIDA DELS CIUTADANS DE CATALUNYA?

Economistes pel benestar

Albert Carreras

Joan B. Casas

Marta Espasa

Júlia Montserrat

Daniel Quer (MBA)

Francesc Raventós

Josep Reyner

Gener de 2021

INDEX

- Capítol I: Introducció i marc financer
- Capítol II: Les finances de la Generalitat. Comparativa amb el règim foral del País Basc. Efectes en el consum i el creixement. *Joan B. Casas Onteniente i Marta Espasa Queralt*
- Capítol III: Educació. *Albert Carreras de Odriozola*
- Capítol IV: Salut. *Francesc Raventós Torras*
- Capítol V: Serveis Socials. *Júlia Montserrat Codorniu*
- Capítol VI: Habitatge. *Joan B. Casas Onteniente*
- Capítol VII: Rodalies. *Josep Reyner Serra*
- Capítol VIII: Pensions. *Josep Reyner Serra*

Annexes:

1. Resta d'infraestructures. *Josep Reyner Serra*
2. Efectes de la plena sobirania fiscal sobre les finances de la Generalitat. *Marta Espasa Queralt*

CAPÍTOL I:

Introducció i marc financer

INTRODUCCIÓ

Estem vivint moments difícils. La pandèmia de la COVID 19 està afectant greument a milions de persones i arruïnant a moltes empreses, amb un atur creixent i part de la societat amb dificultats per mantenir un nivell de vida digne. Aquesta situació es dona quan encara no s'havien superat els efectes de la crisi de l'any 2008.

La pandèmia **ha tensionat els serveis públics propis de l'estat del benestar** i, malgrat l'esforç dels professionals, està afectant la seva qualitat i posant en risc la confiança en el sistema i els seus governs. És evident que el ciutadà demana més i millors serveis públics i que cal **destinar-hi més recursos**. En els darrers mesos hem hagut d'assistir amb certa freqüència a la impotència del nostre Govern davant de les demandes legítimes de suport per part dels afectats per les mesures de control de la pandèmia.

Però Catalunya **no disposa dels seus propis recursos** sinó que viu en el context de l'Estat, on aquest recapta els principals impostos (IRPF, IVA, Impost de Societats i Impostos especials) i en transfereix una part a les comunitats per finançar les competències traspassades. Aquest mecanisme genera un **infrafinançament molt notable de la Generalitat**, tant pel fet que l'Estat no hi aporta suficients recursos (grandària del pastís) com pel sistema de redistribució que opera dins del model de finançament autònom (distribució del pastís) que penalitza greument a la Generalitat situant-la pràcticament a la cua dels ingressos per habitant, si es té en compte el diferencial en el nivell de preus. Aquesta manca de finançament dels serveis públics a Catalunya redueix el benestar dels ciutadans que veuen com la sanitat, l'educació i els serveis socials no estan a l'alçada del nivell econòmic que té Catalunya, fent perdre la confiança en els governs, siguin del color que siguin. També obliga Catalunya a un increment dels impostos propis per compensar aquest infrafinançament que la converteix en una de les comunitats amb major pressió fiscal.

Aquest document busca precisament evidenciar la necessitat d'un marc financer just tot mostrant **què podria fer Catalunya si disposés d'un finançament** que tingués en compte els tres principis bàsics de la distribució de recursos: proporció a la capacitat econòmica, solidaritat i ordinalitat (mantenir la posició després de la reassignació dels recursos públics provinents del model de finançament). La comparació de recursos disponibles per als aspectes més importants de l'estat del benestar amb les comunitats forals del País Basc i Navarra ajuda a comprendre quina podria ser la situació resultant.

El document ha estat realitzat per un **grup d'economistes preocupats pel benestar dels ciutadans**. Analitza els serveis que s'hi relacionen més directament: **salut, educació, serveis socials, habitatge, rodalies i pensions**, i com es podria reforçar la seva qualitat si la Generalitat disposés d'un finançament just. Per no centrar només el problema en el finançament, hem analitzat diferents indicadors i els hem comparat amb els d'altres comunitats o regions d'Europa i podem concloure que l'eficiència en la gestió dels serveis és difícilment millorable amb els recursos actuals. Tampoc és realista pensar que una redistribució dels recursos disponibles de la Generalitat diferent a l'actual

entre les diferents partides del pressupost millorés de forma substancial les mancances que hem detectat en els serveis analitzats. Les conclusions de l'anàlisi son especialment colpidores.

No analitzem universitats, ciència, cultura, justícia, medi ambient, promoció econòmica en general, protecció ciutadana o la resta d'infraestructures. I no ho fem per dos motius: en primer lloc, per que l'objecte del treball és centrar-nos en els aspectes més propers al ciutadà en un moment de necessitat de l'acció protectora del sector públic; i en segon lloc, per que els sectors analitzats, pensions a part, ja representen un 75 % de la despesa no financera del govern.

MARC FINANCER

La **diferència entre els impostos que els catalans paguen a l'Estat i la despesa que el govern central fa a Catalunya, incloses les pensions i els interessos del deute espanyol**, s'ha situat històricament al voltant dels 16.000 milions d'euros (el 8% del seu PIB)¹. A excepció de Balears, no hi ha cap altra comunitat que contribueixi a les despeses generals de l'estat i faci un esforç redistributiu tant gran cap a la resta, ja que les comunitats més riques Madrid, País Basc i Navarra, tenen una situació privilegiada, que fa que el seu nivell de redistribució sigui molt baix o inexistent.

La **diferència** entre els impostos pagats a l'Estat i les **despeses** que l'Estat fa directament a Catalunya prové de **tres factors**:

1. **Del model de finançament autonòmic**, que fa que Catalunya sigui la tercera comunitat en ingressos per impostos per habitant, però acabi sent la desena en ingressos per habitant quan actuen tots els fons redistributius i la penúltima quan es té en compte el cost del nivell de vida.

De fet, quan tenim en compte el nivell de preus, s'evidencia que Catalunya i Balears son els únics que aporten al càlcul del model de finançament més fons que els que després acaben rebent els seus governs. Ni les comunitats forals, que són les més riques de l'estat, ni cap de les altres que tenen una recaptació per càpita superior a la mitjana aporta més del que rep després. Madrid s'exclou de la comparació per l'impacte de l'efecte capitalitat.

El sistema particular de finançament del País Basc i Navarra, basat en un mecanisme totalment oposat, fa que recaptin tots els impostos i paguin a l'Estat pels serveis prestats (el "cupo" basc i l'"aportació" navarresa), sense redistribuir cap a la resta de Comunitats. El resultat és que el País Basc disposa gairebé del doble de recursos per habitant que Catalunya per fer front a les mateixes necessitats.

2. **Del baix nivell d'inversió del govern central a Catalunya**. L'Estat va destinar a Catalunya només el 11,8% de la inversió executada en infraestructures entre el 2013 i el 2018, quan la població representa el 16% i el PIB el 19%. Aquesta és una realitat històrica, doncs en termes pressupostaris, la mitjana anual de la inversió pressupostada de l'estat i les seves entitats durant el

¹ En alguns exercicis aquestes xifres han estat per sobre i en d'altres per sota. Al 2020 probablement es situï en mínims històrics degut a les conseqüències derivades de la crisi del Covid-19, tant en menys ingressos recaptats com en més transferències de l'estat a càrrec del endeutament extraordinari. En aquest treball considerem Catalunya en una perspectiva històrica i, en aquesta perspectiva, la xifra dels 16.000 milions o del 8 % del PIB és la mitjana anual. Aquesta xifra inclou, com s'ha dit, el saldo de pensions i també la part corresponent a Catalunya dels interessos del deute espanyol. Per l'exercici 2019 la part que correspondria a Catalunya en funció a la seva aportació als pressupostos generals de l'estat seria de 6.000 milions. Aquest 16.000 milions equivaldrien al que s'entén generalment com a dèficit fiscal.

període 1997-2018 s'ha situat al 13,6 %, executant-se només el 76,2 % del total pressupostat.

3. Del **model territorial de l'Estat** potenciant l'hipercapitalitat de Madrid, que provoca que malgrat que és l'altra gran aportadora nominal de fons públics a l'Estat, té uns beneficis derivats de la capitalitat (uns 28.000 milions) molt superiors al seu dèficit fiscal.

Com a conseqüència del model de finançament autonòmic, **els recursos per ciutadà de què disposa la Generalitat són els més baixos de totes les Comunitats**, excepte el cas ja comentat de Madrid. Catalunya recapta 3.224 euros per habitant, però després d'operar tots els fons redistributius passa a ser la 10a comunitat amb menys recursos assignats, amb 2.664² euros per habitant, i la penúltima, amb 2.393 euros, si es té en compte el nivell de preus. Per tant, **per prestar els mateixos serveis, Catalunya malgrat sigui la tercera en recaptació d'impostos per habitant, és la comunitat que acaba disposant de menys diners per persona.**

En aquesta situació és obvi que Catalunya té molt difícil prestar als seus ciutadans els serveis que necessiten.

Per últim, volem remarcar i ampliar alguns aspectes que ajuden a situar millor en context les afirmacions d'aquest treball:

- L'**efecte capitalitat** fa que Madrid sigui la zona més rica de l'estat, la que més ha crescut en riquesa en els últims 40 anys i que condicioni el creixement de les altres. Ho fa a partir de factors com tenir concentrades a Madrid quasi totes les institucions de l'estat (150.000 funcionaris i les seves famílies), les grans empreses i institucions financeres i l'economia d'alt valor afegit que generen, el disseny radial de les infraestructures i el "dumping fiscal", que és enormement insolidari. Es calcula, com ja s'ha dit, el benefici de la capitalitat en un 11,7% del seu PIB (28.000 M € aproximadament l'any 2019), sostingut en el temps. Es aquest "efecte capitalitat" el que altera la validesa dels valors de Madrid a efectes comparatius.
- El País Basc, en realitat, té un superàvit fiscal amb l'Estat, resultant, a la pràctica, una **comunitat subsidiada** degut en gran part al càlcul específic del "cupó" que suposa un finançament extra, que segons estudis sobre dades de l'any 2017, és al País Basc de més de 5.000 M€, o uns 2.300 € per habitant.

² Considera serveis comparables, eliminant l'efecte produït per l'assumpció de diferents nivells de competències

- Els recursos provinents del dèficit i del deute de l'estat no han revertit a Catalunya. En realitat, es pot afirmar que **Catalunya no ha contribuït mai a la generació del dèficit ni del deute** de l'Estat, tot i participar del seu pagament. El deute de la Generalitat, en la seva major part a mans del FLA de l'estat, no existiria si no hi hagués dèficit fiscal.
- L'infrafinançament i la infrainversió de l'Estat en els darrers vint anys ha influït també d'altra manera. Per una banda, en el creixement del PIB per càpita de Catalunya, que ha crescut tan sols el 14,2 % quan a la resta de l'estat ho ha fet en un 17,8 %, tenint sempre en compte el nivell de preus. També ho ha tingut parcialment en un indicador de benestar com és la capacitat de consum per habitant dels seus ciutadans, que ha crescut tan sols un 1,7 % mentre que ho ha fet en un 8,6 % a la resta de l'estat. Això l'ha anat distanciant cada cop més de Madrid i de les Comunitats Forals del País Basc i Navarra.
- En els darrers 40 anys, cap Comunitat que estigués amb un PIB per càpita per sota de la mitjana espanyola s'ha situat per sobre, de manera que la distribució de la riquesa entre Comunitats s'ha mantingut en termes relatius inalterable, amb excepció de Madrid que s'ha situat destacadament com la zona amb un PIB més alt de l'estat (un 35 % superior a la mitjana) superant les que tradicionalment havien mantingut aquesta posició (Catalunya, País Basc i Navarra). Aquesta evolució reflecteix la capacitat d'absorció que té la concentració de poder polític, econòmic i financer i la política d'inversions en infraestructures en un estat d'orientació fortament centralista que tendeix a convertir la resta del territori en una enorme perifèria madrilenya. L'efecte "capitalitat" incrementa la riquesa de Madrid a la vegada que l'efecte "aspiradora" abdueix les potencialitats de la resta de territoris.

A continuació dediquem sis capítols als aspectes d'ensenyament, sanitat, serveis socials, habitatge, rodalies i pensions. Pels quatre primers aspectes descrivim la situació actual, la comparem amb altres CCAA i majorment amb el País Basc, detectem les mancances més notables i analitzem què es podria fer amb un finançament just. Per rodalies descrivim les mancances més notòries i veiem què es podria fer amb una inversió sostinguda. Per últim, pel que fa a pensions, situem la situació de les pensions a Catalunya -contribucions i prestacions- i analitzem la solidesa del seu estat dintre d'una caixa comú amb Espanya o de forma autònoma.

CAPÍTOL II:

Les finances de la Generalitat.
Comparativa amb el règim foral
del País Basc. Efectes en el
consum i el creixement

MARC FINANCER. EFECTES EN EL CONSUM I EL CREIXEMENT

- Si Catalunya aportés a l'estat estrictament el cost dels serveis que en rep disposaria en els anys d'estabilitat econòmica d'una quantitat anual addicional de recursos de 12.000 M.-20.000 M€ per fer polítiques socials i econòmiques. S'inclouen en aquest càlcul el saldo de les pensions i la part corresponent dels interessos del deute estatal (6.000 M). Aquesta quantitat es redueix en els anys de crisi econòmica

Any	Recaptació de l'Estat a Catalunya no transferida a la Generalitat	Despesa de l'Estat a Catalunya i cost dels serveis centrals de l'Estat	Diferència retinguda per l'Estat
Milions €			
2006	49.270	30.304	18.966
2007	53.915	32.844	21.071
2008	46.920	35.339	11.581
2009	40.877	38.871	2.006
2010	44.363	38.282	6.081
2011	45.317	39.507	5.810
2012	41.444	39.218	2.226
2013	45.443	39.070	6.373
2014	48.050	39.308	8.742
2015	52.979	39.884	13.095
2016	51.571	39.979	11.592

- Aquests recursos es podrien dedicar a millorar totes les àrees de govern fins assolir dotacions equiparables a economies del nostre nivell i entorn. A títol d'exemple i d'acord amb les dades que s'acompanyen en aquest document: salut, educació, habitatge, pensions, serveis socials, rodalies, infraestructures.
- Contràriament, el model de finançament, que delimita els recursos per finançar les competències de la Generalitat, limita el benestar dels ciutadans de Catalunya situant-los, exceptuant Madrid, a l'últim lloc de l'estat en recursos per càpita ajustat al poder adquisitiu, en una situació sense equiparació en organitzacions territorials a nivell internacional. La fiscalitat pròpia intenta compensar aquest desequilibri, accentuant el greuge per l'increment de la pressió fiscal, dels ciutadans de Catalunya,

Recursos totals del model de finançament amb competències homogènies				
	Milions €	€/habitant	Índex relatiu	Índex amb PPA (1)
Catalunya	20.250	2.664	98,8	88,7
Galícia	7.935	2.937	108,9	114,8
Andalusia	21.274	2.537	94,1	98,9
Astúries	3.057	2.973	110,2	122,2
Cantàbria	1.979	3.412	126,5	124,4
La Rioja	1.019	3.228	119,6	129,0
Múrcia	3.709	2.509	93,0	95,6
València	12.379	2.494	92,4	96,9
Aragó	4.043	3.089	114,5	115,8
Castella-La Manxa	5.623	2.775	102,8	113,9
Canàries	5.530	2.599	96,3	113,0
Extremadura	3.314	3.089	114,5	139,0
Balears	3.038	2.691	99,8	98,3
Madrid	17.308	2.631	97,5	83,0
Castella i Lleó	7.446	3.091	114,6	131,7
Total	117.904	2.698	100,0	100,0
coeficient de variació			10,2	15,1

(1) PPA = paritat de poder adquisitiu. Aquest índex té en compte que els mateixos recursos no poden adquirir els mateixos bens i serveis a diferents comunitats degut al diferencial de cost de la vida

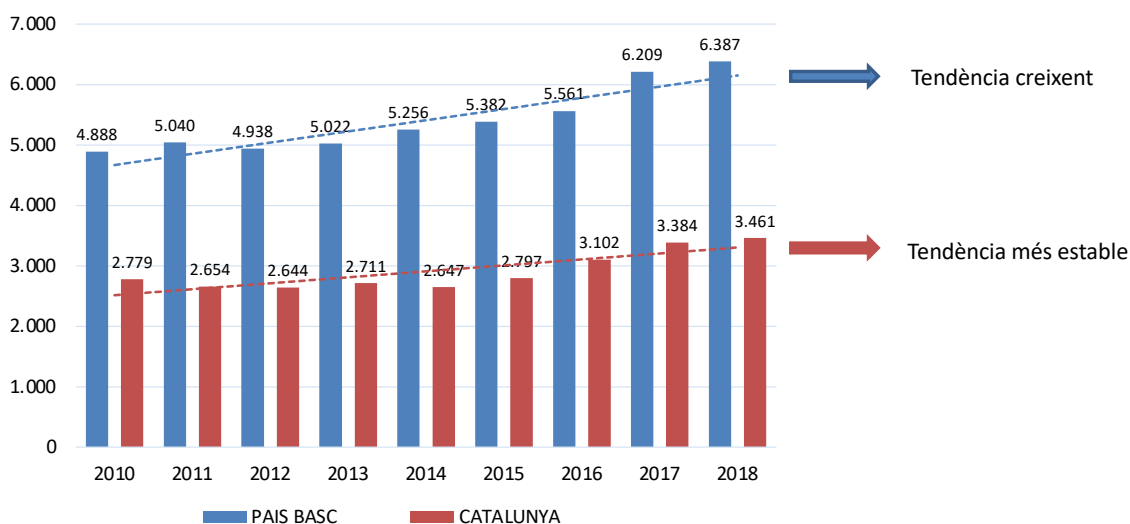
Índex i posició relativa de les CCAA any 2018						
	Capacitat tributària (normativa)	Posició relativa	Total	Posició relativa	Total amb PPA	Posició relativa
Madrid	140,3	1	97,5	11	83,0	15
Balears	128,3	2	99,8	9	98,3	11
Catalunya	119,5	3	98,8	10	88,7	14
Aragó	110,7	4	114,5	5	115,8	6
Cantàbria	107,7	5	126,5	1	124,4	4
La Rioja	101,9	6	119,6	2	129,0	3
Astúries	99,5	7	110,2	6	122,2	5
Castella i Lleó	98,3	8	114,6	3	131,7	2
València	95,4	9	92,4	15	96,9	12
Galícia	89	10	108,9	7	114,8	7
Castella-La Manxa	82,2	11	102,8	8	113,9	8
Múrcia	81,6	12	93,0	14	95,6	13
Andalusia	77,7	13	94,1	13	98,9	10
Extremadura	71,3	14	114,5	4	139,0	1
Canàries	40,8	15	96,3	12	113,0	9
Total	100,0		100,0		100,0	

- El model per tant provoca que Catalunya amb una capacitat tributària d'uns 20 punts per sobre la mitjana que, amb l'excepció de Madrid beneficiada pel l'efecte capitalitat, es situï a l'últim lloc en recursos públics per habitant i 12 punts per sota la mitjana de l'estat. La ruptura del principi d'ordinalitat que inspira els models

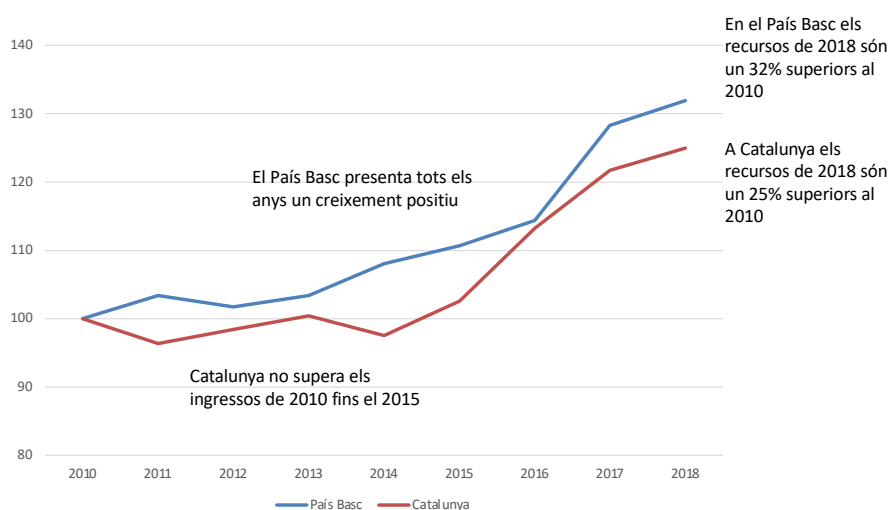
redistributius (no perdre posicions després de la distribució de recursos públics) arriba al punt de que totes les comunitats, amb l'excepció també de Balears, vegin millorada la seva posició, situant-se en alguns casos en diferències de més de 25 punts en relació a Catalunya.

- La comparació dins l'estat espanyol amb les comunitats de règim foral, singularment el País Basc, ratifica la necessitat de disposar d'aquests recursos per desenvolupar polítiques socials i econòmiques imprescindibles. El País Basc va disposar l'any 2018 d'uns recursos per càpita un 85% superiors als de Catalunya. L'excepcionalitat del model foral es concreta en que, tot i tenir, junt amb Madrid, les dues comunitats les rendes més altes de l'estat, presentaven l'any 2014 un superàvit fiscal del 5,3% del PIB (mètode càrrega benefici). La comparació amb les dades del 2018 indiquen que aquest superàvit s'ha incrementat

COMPARATIVA DELS RECURSOS PER CÀPITA

EVOLUCIÓ DELS RECURSOS (2010=100)

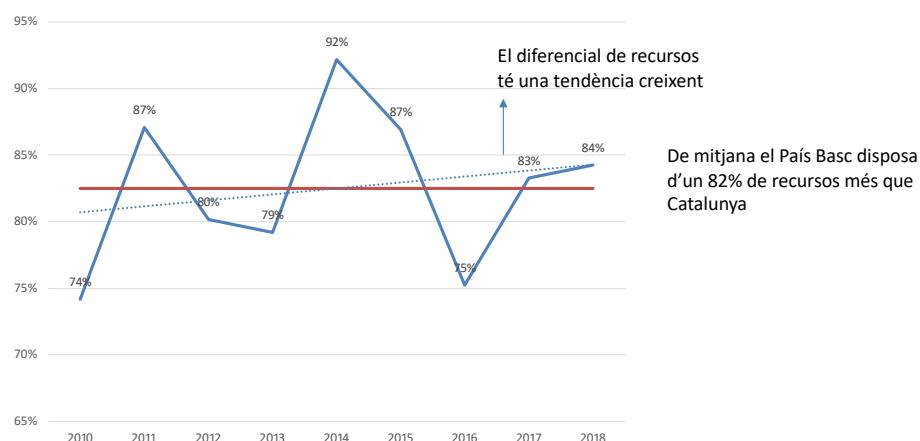

Tenir la renda més alta en un marc territorial determinat i a la vegada superàvit fiscal contradiu tots els principis aplicats a les polítiques redistributives.

La diferència entre els 2.664 € de la taula anterior i els 3.461€ de la comparativa prové bàsicament dels recursos de l'Estat traspassats a la Generalitat destinats a les administracions locals i al cost de les competències en presons i policia. Els recursos vehiculats pel model de finançament es corresponen només als recursos gestionats pels Governos autònoms.

EVOLUCIÓ DELS RECURSOS PER CÀPITA

Quants recursos té de més el País Basc respecte Catalunya

- L'efecte "capitalitat" de la Comunitat de Madrid. S'entén per efecte "capitalitat" la forta atracció que exerceix el poder polític per moltes empreses i iniciatives econòmiques: empreses de serveis regulats, finances, empreses vinculades a l'obra

pública i a les concessions... Tot això afegit a l'enorme pes que en les economies occidentals te l'Administració de l'Estat, més encara en els de tradició centralista (150.000 funcionaris a Madrid en el cas de l'estat espanyol). L'evolució del PIB/càpita ens reflecteix l'impacte d'aquesta política: en els darrers 40 anys no s'ha produït cap variació substancial en el nivell relatiu de les comunitats autònomes, és a dir, les que estaven per sobre la mitjana ho continuen estan i les que estaven per sota també. Només Madrid amb un nivell similar a Catalunya l'any 1980 es dispara situant-se un 35% per sobre la mitjana i ser la comunitat més rica de l'estat. La informació disponible en dificulta la quantificació. Diverses estimacions recents el situen en 28.000 M€, és a dir, un 11 % aproximadament del seu PIB, xifra comparable, òbviament en sentit contrari, al dèficit fiscal de Catalunya. Aquesta situació permet el "dumping fiscal" de la Comunitat que, junt amb el disseny radial de les infraestructures condiciona el creixement d'altres zones de l'estat. L'efecte "capitalitat" altera també la validesa dels valors de Madrid a efectes comparatius.

- Les dades situen Catalunya destacadament com la principal aportadora neta de recursos de forma sostinguda en el temps dels Pressupostos Generals de l'Estat en termes absoluts, situació compartida amb Balears, si bé en aquest cas l'aportació és inferior, d'acord amb el pes de la seva economia. Els resultats excepcionals de les comunitats de règim foral, que tot i ser més riques que Catalunya tenen superàvit fiscal, accentua aquesta situació predominant de Catalunya. El superàvit fiscal de les Comunitats Forals i singularment el País Basc comporta que, tot i la imputació a Catalunya dels ingressos que genera, els recursos per càpita encara són inferiors als del País Basc. Estudis recents (2017) calculen la disminució del cupo en més de 5.000 milions (estudi de Agustín Manzano, presentat al IVIE). El superàvit d'acord amb l'evolució observada, estaria al voltant del 7 % del seu PIB (l'any 2014, segons el Sistema de Cuentas Públicas Territorializadas, era del 5,3 %, amb el mètode càrrega-benefici).
- L'aportació neta de recursos sostinguda en el temps comporta que Catalunya no ha generat dèficit i deute (100% del PIB abans del COVID) per l'estat. La imputació a Catalunya de la part corresponent del dèficit en funció de la seva aportació als ingressos de l'estat (neutralització del dèficit) explica la diferència fins al 16.000 M.€ de dèficit fiscal. Per exemple, l'any 2019 caldria afegir-hi 6.770 M€ equivalent al 19% del dèficit fiscal de l'estat (35.367 M€). El dèficit fisc al català ha estat recurrentment als voltants del 8% del PIB, segons el mètode del flux monetari. Els càlculs utilitzats en aquest document no inclouen aquest concepte (neutralització del dèficit) que s'utilitza habitualment en el càlcul del dèficit fiscal.
- **La diferència** entre els impostos pagats a l'Estat i **les despeses** que l'Estat fa directament a Catalunya prové de **tres factors**:
 1. Del **model de finançament autonòmic**, que fa que Catalunya sigui la tercera comunitat en ingressos per impostos per habitant, però acabi sent la desena en ingressos per habitant quan actuen tots els fons redistributius i la penúltima quan es té en compte el cost del nivell de vida.

De fet, quan tenim en compte el nivell de preus, s'evidencia que Catalunya i Balears son els únics que aporten al càlcul del model de finançament més fons que els que després acaben rebent els seus governs. Ni les comunitats forals, que són les més riques de l'estat, ni cap de les altres que tenen una recaptació per càpita superior a la mitjana aporta més del que rep després. Madrid s'exclou de la comparació per l'impacte de l'efecte capitalitat.

El sistema particular de finançament del País Basc i Navarra, basat en un mecanisme totalment oposat, fa que recaptin tots els impostos i paguin a l'Estat pels serveis prestats (el "cupo" basc i l'"aportació" navarresa), sense redistribuir cap a la resta de Comunitats. El resultat és que el País Basc disposa gairebé del doble de recursos per habitant que Catalunya per fer front a les mateixes necessitats.

2. Del **baix nivell d'inversió del govern central a Catalunya**. L'Estat va destinar a Catalunya només el 11,8% de la inversió executada en infraestructures entre el 2013 i el 2018, quan la població representa el 16% i el PIB el 19%. Aquesta és una realitat històrica, doncs en termes pressupostaris, la mitjana anual de la inversió pressupostada de l'estat i les seves entitats durant el període 1997-2018 s'ha situat al 13,6 %, executant-se només el 76,2 % del total pressupostat.
3. Del **model territorial de l'Estat** potenciant l'hipercapitalitat de Madrid, que provoca que malgrat que és l'altra gran aportadora nominal de fons públics a l'Estat, té uns beneficis derivats de la capitalitat (uns 28.000 milions) molt superiors al seu dèficit fiscal.

En aquest sentit, la corresponsabilitat en la cobertura dels costos de l'endeutament, els recursos provinents del qual no han revertit a Catalunya, s'inscriuria en la quota de solidaritat amb el conjunt de l'estat.

- La transferència neta sostinguda de recursos des de Catalunya a la resta de l'estat i la seva conseqüent no reinversió ha influït, conjuntament amb altres factors com l'esforç exportador, en un menor creixement, a paritat de poder de compra, del "consum/càpita" a Catalunya en relació a l'estat espanyol i també del "PIB/càpita" durant els darrers 20 anys:

Creixement	Catalunya	Rest de l'estat
Consum	1,7%	8,6%
PIB	14,2%	17,8%

Font: Cambra de Indústria, Navegació i Comerç de Barcelona

- L'evolució del PIB per càpita en els darrers 40 anys reflexa de manera molt clara aquest impacte, sense excloure per rés l'efecte de les estructures sectorials econòmiques de cada comunitat.

-

	PIB / càpita (mitjana espanyola = 100)	
	1980	2018
Catalunya	121	119
Madrid	119	135
País Basc	130	131
Navarra	128	123

CAPÍTOL IV:

Educació

Situació actual

Les retallades degudes a la crisi financera de 2008 van disminuir greument els recursos destinats a l'educació, el que va portar a un creixent malestar entre els docents i entre les famílies. Cal dir que l'esforç de tots, molt especialment dels docents, ha permès minimitzar els impactes sobre l'alumnat.

Veiem unes dades. El pressupost inicial del Departament d'Educació/Ensenyament (no considerem l'ensenyament universitari que ha tingut sempre una dinàmica política i pressupostària diferent) per a l'any 2020 és de 5.590 milions d'euros, 197 milions més dels que es va disposar (pressupost executat) l'any 2009, el màxim anterior. Però si es te en compte la inflació del 15,3% que hi ha hagut (desembre 2019 sobre desembre 2009), el pressupost real si el comparem amb els 5.393 M€ executats el 2009 és de 4.848 milions. Un 10,1% menys! En comparació amb altres CA de l'Estat, pateix addicionalment, d'un cost de la vida més alt (un 8,5% per damunt de la mitjana estatal), que pesa especialment sobre la capacitat adquisitiva de les remuneracions públiques. A paritat de poder adquisitiu amb la mitjana de l'Estat, el pressupost d'Ensenyament de la Generalitat per al 2020 hauria de ser de 475 M€ més.

Comparatiu de la situació amb altres comunitats d'Espanya i d'Europa

Hi ha diverses formes de mesurar la salut del nostre sistema educatiu.

Si ens fixem només en la despesa pública per alumne (comptant tots els alumnes, siguin de centres públics o no), que és la que depèn de l'acció pública, Catalunya és, l'any 2016, la tretzena CA sobre les disset existents, molt lluny de la seva capacitat de creació de riquesa i de mobilització de recursos fiscals³. De fet, aquesta degradació de quarta en PIB per càpita a tretzena en despesa pública per càpita és una conseqüència directa del dèficit fiscal.

A escala de la Unió Europea el sistema espanyol d'ensenyament és dels pitjors. En els rànquings de l'Índex de Progrés Social de la Unió Europea per a 2016, les CA espanyoles estan situades en els llocs entre el 124 (Euskadi) i el 265 (Extremadura) sobre 272 europees⁴. Molt per sota del PIB per càpita, que està entre el 41 de Madrid i el 201 d'Andalusia. Catalunya és la desena CA espanyola en "accés al coneixement bàsic". És la desena (sobre disset) de les espanyoles i la 250/272 de les europees. Està una mica millor que en despesa pública per càpita.

³ Molta informació procedeix de Francisco Pérez, Lorenzo Serrano y Exequiel Uriel, dirs., *Diferencias educativas regionales, 2000-2016. Condicionantes y resultados*, Fundación BBVA e IVIE, Madrid, 2018.

⁴ Les dades de l'IPS europeu de 2016 es troben a: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress2016/

Les de 2020, que no estan presentades de la mateixa manera, es troben a: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/social_progress2020/

Si comparem la despesa pública educativa (preuniversitària) per alumne d'Euskadi - 7.320 euros, i la de Catalunya -5.170 euros-, veurem que si Catalunya tingués la sobirania fiscal que té el País Basc podria gastar 2.643 milions euros més⁵.

Si analitzem la despesa pública educativa (no universitària) en relació al PIB (dades de 2015), a Catalunya era del 2,60%, al conjunt de l'Estat del 3,25%, i al País Basc el 3,38. La part de la despesa privada és molt important a les CA més pròsperes. De fet, Catalunya és la segona CA que més recursos ha de dedicar a l'ensenyament preuniversitari a centres privats i concertats (després de Madrid i abans que el País Basc i Navarra). És l'efecte "autopistes de peatge". L'Estat no ens dona més recursos perquè ja ens paguem nosaltres privadament la despesa educativa. Ens paguem part de la despesa educativa perquè ja hi havia demanda solvent d'educació abans de la provisió pública d'educació. En resulta poca despesa educativa pública perquè l'Estat no s'ha preocupat d'atendre la demanda que anava als centres privats. Aquesta menor oferta pública acaba sent una mancança greu de tot el sistema. En els anys de crisi la mancança és més greu perquè molta demanda educativa busca la protecció del sistema públic.

Mancances més notables del sistema educatiu

Quines són les principals queixes dels professionals i de les famílies?

Les simplifiquem en cinc elements, que procedeixen de la observació repetida i que han estat sistematitzats en diverses ocasions⁶.

1. Completar la reversió de les retallades. Encara no s'han revertit totes les retallades introduïdes entre 2010 i 2013, que van rebaixar sous dels ensenyants, van empitjorar ratis d'alumnes per classe i hores de docència per ensenyant, a més d'haver empobrit els recursos de cada centre educatiu.

2. Manca de gratuïtat de les llars d'infants. És urgent estendre la cobertura universal a les llars d'infants. Són una política positiva des de tots els punts de vista -econòmic, familiar, social, de gènere, psicològic- però no tirarà endavant mentre no pugui ser gratuïta per a les rendes més baixes i, en general, per a tothom. Cal facilitar l'accés a les llars d'infants, que és la inversió educativa més rendible que existeix.

3. L'educació infantil està força universalitzada, però s'ha de completar la gratuïtat de l'oferta pública i abaratir el cost de la de la concertada. Això vol dir cobrir despesa no coberta amb la matrícula gratuïta.

⁵ Les dades d'alumnat i moltes més de despesa educativa per nivells (pública, concertada i privada) procedeixen de Ángel de la Fuente, *Gasto educativo por regiones y niveles en 2015 y su evolución desde 2000*, BBVA Research, Madrid, 2018, DT 18/10

⁶ Bernat Albaigés i Francesc Pedró, *L'estat de l'educació a Catalunya. Balanç de la crisi i agenda política per a un cicle de recuperació econòmica. Anuari 2016*, Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 2017.

4. Els trams d'ensenyament obligatori (6-16: primària i secundària) donen menys resultats dels esperables. Hi ha molt abandonament al segon cicle de la ESO, les proves transversals (PISA) són decebedores, etc. Falla l'adequada assignació de recursos als centres públics més problemàtics/complexos. S'ha difós molt l'ensenyament concertat i el privat, senyal de fracàs del públic i factor d'estigmatització als nuclis urbans (no als pobles on només hi ha una escola i un institut). Cal un esforç específic per millorar la qualitat que s'assoleix incrementant la ràtio de professors per alumnes.

5. Segueix sent una assignatura pendent una bona Formació Professional, especialment, però no només, la dual. És la diferència amb les societats més avançades a les que ens volem semblar i és fonamental per consolidar models industrials/tecnològics sòlids i capacitació professional que doni suport a remuneracions més altes. Tot i que ha crescut força els darrers anys, encara necessita recursos suplementaris per completar el seu desplegament. És, justament, on el govern del País Basc ha destinat el seu millor finançament, amb molt d'èxit.

Els punts 4 i 5 són fonamentals per lluitar contra l'abandonament escolar prematur.

La solució d'aquestes mancances és cara. Calen més recursos. Malgrat els enormes esforços de la Generalitat, de les Diputacions i dels Ajuntaments, no hi ha manera d'estendre la universalització i la gratuïtat i millorar la qualitat si no és amb més recursos públics, que Catalunya hauria de tenir. I no entrem en l'ensenyament universitari!

Propostes de millora de l'educació si es disposés de més recursos

Reprenent les mancances assenyalades al punt anterior i acceptant estimacions d'experts en el camp⁷, tindríem que:

1) Completar la reversió de les retallades suposaria 545 M€. Són la diferència entre la capacitat adquisitiva de la despesa efectuada per la Generalitat el 2009 i la pressupostada per al 2020.

2) Universalitzar l'accés a l'educació infantil de primer cicle (0-2 anys) representaria una despesa anual de 650 M€.

3) Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori representaria 404 M€ més (266 M€ a la pública per tot el que no és gratuït, menjador exclòs en estar atès per convocatòries d'ajuts específics, i 138 M€ a la concertada, pel mateix però sense considerar activitats complementàries). Caldria afegir 146 M€ per a contractes-

⁷ Albaigés i Pedró, 2017. Dona detalls molt valuosos l'informe modèlic de Pedro Alonso Garcia, Lluís Biosca, Xavier Bonal, Isabel Fons, Eugeni Garcia Alegre i Guillem López Casanovas, *Estimació del cost de la plaça escolar a Catalunya*, Juliol 2020, Síndic de Greuges de Catalunya. Les seves estimacions per als punts 3 i 4 coincideixen gairebé exactament amb les d'Albaigés i Pedró (1.163 i 1.166 M€, respectivament).

programa amb l'escola concertada si volem aplicar les mateixes polítiques d'inclusivitat que regeixen a la pública. En total serien 550 M€.

4) Millorar la personalització de l'ensenyament, l'acompanyament en l'escolaritat i les competències docents, especialment durant l'ensenyament obligatori i el ja ofert gratuïtament a la pública, pujaria a 616 M€ (172 ESO i 442 infantil 3-5 i primària), consistents, essencialment a augmentar una dotació docent per a cada tres grups, el que també ajuda a augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat.

5) Universalitzar l'accés i completar el desplegament dels ensenyaments secundaris postobligatoris (essencialment la FP), pujaria a 196 M€.

El total seria: $545 + 650 + 550 + 616 + 196 = 2.557$ M€

Correspon, a una mica menys del sots finançament comparat amb Euskadi. No podem refiar-nos que les previsions per als propers deu anys de la població en edat d'escolarització obligatòria siguin de reducció i arreglin automàticament l'infrafinançament. Només si invertim més en el sistema educatiu millorarem la seva universalització, gratuïtat i qualitat.

Conclusió final

- Si el repartiment del finançament educatiu estatal es fes a partir de la capacitat fiscal de les comunitats autònomes i no en funció del volum poblacional, Catalunya disposaria d'una capacitat de despesa per alumne com la del País Basc: 2.643 milions d'euros més cada any. Si es vol millorar la universalització i la inclusivitat del sistema educatiu català amb bons nivells de qualitat, s'han d'augmentar els recursos que rep.
- Les mancances més greus denunciades per professionals, famílies i experts són:
 1. Revertir les retallades (545 M€).
 2. Manca de gratuïtat de les llars d'infants (650M€).
 3. Completar la gratuïtat de l'oferta pública de l'educació infantil de 3 a 5 anys i de la primària i secundària, i abaratir el cost de la de la concertada (550 M€).
 4. Millorar la qualitat de l'actual ensenyament obligatori, amb més mestres i més atenció a la complexitat (616 M€).
 5. Millorar la Formació Professional (196 M€).
- Superar aquestes mancances representaria una despesa suplementària anual de 2.557 M€, fins i tot per sota del que ens hauria de donar un sistema de finançament com el basc, que seria el que correspondria a la plena sobirania fiscal.

- La conclusió és simple: per millorar la qualitat del servei educatiu públic a Catalunya cal tenir sobirania fiscal i així poder decidir com administrar més eficientment els recursos que s'obtenen dels impostos que paguen els ciutadans.

CAPÍTOL IV:

Salut

Situació actual

De manera global, l'estat de salut a Catalunya és bo i els indicadors estan entre els nivells més elevats dels països del nostre entorn.

A Catalunya l'esperança de vida és una de les més altes del món, en néixer és pels homes 81,6 anys i per les dones 86,4⁸. Aquesta és una de les moltes dades que utilitza l'Índex de Desenvolupament Humà de les Nacions Unides, per comparar el nivell de vida dels ciutadans de 189 països. Espanya ocupa una posició destacada, el lloc 26 i Catalunya encara una mica millor, el lloc 21.

És evident que benestar d'una persona ve molt condicionat, per les seves condicions socioeconòmiques, formació i edat. La població catalana s'està envellint. La desigualtat influeix molt en l'estat de salut d'una persona i d'un país.

Les mancances del sistema sanitari eren prou conegudes, però la crisi de la **covid-19** les ha posat en evidència.

La Covid-19 també ens ha ensenyat l'elevada qualitat humana i professional del personal del sistema sanitari, que han fet un esforç enorme en un moment tan crucial.

Però cal seguir millorant l'estat de salut en general. Preocupa el consum de tabac, d'alcohol i d'altres drogues en joves i l'obesitat en adults dels grups socials desafavorits, així com l'increment de les malalties de transmissió sexual entre els adults i joves. La contaminació atmosfèrica és el principal risc ambiental per a la salut. La dieta adequada i la pràctica d'activitat física segueixen sent recomanacions imprescindibles per mantenir una bona salut.

⁸ Informe de salut de Catalunya 2019. Gener 2020. https://salutweb.gencat.cat/web/.content/_departament/estadistiques-sanitaries/dades-de-salut-serveis-sanitaris/Informe-de-salut-de-Catalunya/Informe-de-Salut-2019.pdf

Comparatiu de la situació amb altres comunitats d'Espanya i d'Europa

Espanya va destinar l'any 2018 un 9,1% del PIB a despesa sanitària pública i privada.

Amb la crisi del coronavirus s'ha vist molt clar quina és la realitat del sistema sanitari de cada país. Espanya té una despesa sanitària pública inferior a la de la mitjana de la Unió Europea, on és del 9,9% del PIB.⁹

Si analitzem la despesa sanitària pública, a la UE era del 7,3% del PIB i a Espanya, l'any 2019 del 6,4 del PIB.¹⁰ L'any 2018 a Catalunya era del 4,7% del PIB, Madrid el 3,6% PIB i a Euskadi 5,3% del PIB. Aquesta xifra no inclou la despesa sanitària no territorialitzada.¹¹

Si comparem la despesa pública sanitària per persona d'Euskadi, 1.753 euros, i la de Catalunya, 1.432 euros, veurem que si Catalunya tingués la sobirania fiscal que té el País Basc ingressaria 2.400 milions d'euros més.

Mancances més notables del sistema de salut

Ja abans de la pandèmia el Sistema Sanitari Català, tenia disfuncions notòries que ara s'han agreujat. Les retallades de finançament que hi ha hagut des de la crisi financera de 2008 han disminuït greument els recursos destinats a la sanitat, el que ha portat a un empitjorament de l'atenció sanitària i a un creixent malestar entre els pacients. Avui segueixen havent-hi disfuncions, en bona part creades pel **infrafinançament endèmic de la sanitat catalana**.

Veiem unes dades. El pressupost del sistema sanitari és de 9.789 milions d'euros. 86 milions més dels que es disposava l'any 2010. Però si es té'n compte la inflació del 16,3% que hi ha hagut, el pressupost real si el comparem al del 2010 és de 8.190 milions. 1.675 milions menys!

L'infrafinançament de Catalunya respecte a la mitjana de la UE és d'uns 5.000 milions.

Si el repartiment del finançament sanitari estatal es fes a partir de la capacitat fiscal de les comunitats autònomes i no en funció del volum poblacional, Catalunya rebria entre

⁹ https://www.mscbs.gob.es/estadEstudios/estadisticas/sisInfSanSNS/tablasEstadisticas/InfAnualSNS2018/Cap.6_GastoSanitario.pdf

¹⁰ https://www.mscbs.gob.es/estadEstudios/sanidadDatos/tablas/tabla30_1.htm

¹¹ <https://www.mscbs.gob.es/estadEstudios/estadisticas/docs/EGSP2008/egspPrincipalesResultados.pdf>

2.800 i 3.000 milions d'euros més cada any. En resum, **si es vol millorar el funcionament del sistema sanitari català, s'han d'augmentar els recursos que rep.**

Entre les **principals queixes dels pacients** destacaríem les següents:

a) La sobrecàrrega a l'atenció primària, que fa que no es pugui dedicar prou temps als pacients. Els professionals d'atenció primària reivindiquen limitar l'agenda assistencial a un màxim de 28 visites diàries amb un temps mínim de 12 minuts per visita.

b) Les llargues llistes d'espera en moltes especialitats. El mes de desembre de 2019 a Catalunya hi havia 181.264 pacients en llista d'espera d'una intervenció quirúrgica. El temps d'espera de mitjana eren 146 dies. Es tracta de la comunitat autònoma que registra les llistes d'espera més llargues.

El 27% dels pacients esperen l'operació des de fa més de sis mesos, i les especialitats a les quals les persones més han d'esperar són traumatologia, oftalmologia i dermatologia.

c) La falta de metges i d'infermeres. Si bé la manca de metges no és global si que es nota majorment en algunes especialitats, en canvi, és notòria la manca d'infermeres.

Molts metges i infermeres es formen aquí, però ateses les baixes condicions laborals o precarietat en alguns casos, se'n van a altres comunitats o a l'estranger.

d) Manca de recursos per la recerca mèdica. Les assignacions pressupostàries per la recerca són molt reduïdes si comparem amb la majoria de països de la UE.

Amb la crisi del Coronavirus s'ha vist la importància de la investigació i recerca mèdica. Un bon sistema de salut exigeix recerca sanitària per incorporar els avenços científics, farmacològics i mèdics.

e) Insuficiència de la cobertura sanitària.

Tot i que el nivell de prestacions és molt ampli, hi ha algunes prestacions, que s'hi haurien d'incorporar. Per exemple, en el camp de l'odontologia.

Propostes de millora de la salut si es disposes de més recursos

Catalunya té un bon sistema de salut, però ho és en bona part gràcies a l'esperit vocacional i professionalitat del personal i a la bona organització del sistema sanitari que fan molts esforços per pal·liar la manca de recursos.

El problema més greu, com s'ha dit, és l'infrafinançament del sistema sanitari. Si es resolgués la manca de finançament, es resoldrien bona part dels problemes existents.

Catalunya hauria d'aspirar a poder destinar 5.000 milions d'euros més a sanitat. De moment, si Catalunya tingués sobirania financera, com té al País Basc, disposaria ja

d'uns 2.400 milions d'euros més per millorar el sistema sanitari. Serien uns 320 euros més per habitant, igualant així la despesa sanitària pública per habitant del País Basc.

Només si invertim més en el sistema sanitari millorarem la seva qualitat. Amb més recursos es podria dotar els CAP i els Hospitals de més metges, infermeres i personal de serveis, de manera que en els CAP els metges poguessin destinar més temps per persona a les visites i els hospitals disminuir dràsticament les llistes d'espera. També es podria destinar més recursos a la recerca i ampliar les prestacions actuals.

La conclusió és simple, per millorar la qualitat del servei sanitari públic a Catalunya cal tenir sobirania fiscal i així poder decidir com administrar més eficientment els recursos que s'obtenen dels impostos que paguen els ciutadans.

CAPÍTOL V:

Serveis Socials

Situació actual

La despesa corrent en serveis socials, consolidada per al conjunt de les administracions (Generalitat més els Ens Locals), mostra una tendència creixent en els darrers anys encara que no ha arribat a superar el nivell anterior a la "gran crisi econòmica".

El programa de Serveis Socials inclou diverses àrees d'actuació: suport a persones grans i persones amb discapacitat, atenció i prevenció a persones amb situació de dependència, família, infància i adolescència, inclusió social i lluita contra la pobresa.

Comparatiu de la situació amb altres comunitats d'Espanya i d'Europa

La despesa corrent en serveis socials per habitant i any el 2018 a Catalunya és quasi la meitat de la del País Basc, 369,56 € i 703,72 € respectivament, i el percentatge sobre el PIB és de 1,26% i 2,14%, respectivament. L'esforç pressupostari en cada una d'aquestes comunitats autònomes (CA) és bastant diferent. Mentre que al País Basc la participació de la CA no arriba al 50%, a Catalunya és de quasi el 75%. El principal tret diferenciador és l'important pes de la participació de les Diputacions forals en el finançament de la despesa en serveis socials.

Em comparació amb altres Comunitats Autònomes (CA) com Andalusia, C. Valenciana i C. Madrid, Catalunya és la que més recursos per càpita hi dedica malgrat el "pes sobre el PIB" és inferior al de la resta de CA exceptuant Madrid.

Quadre 1. Despesa consolidada en serveis socials.

DESPEsa CONSOLIDADA SERVEIS.SOCIALES			
Dades 2018	Despesa SS/hab (euros)	Despesa/PIB (%)	Participació CA/total despesa Serv.Soc. (%)
ANDALUCIA	344,14	1,86%	79,30
CATALUNYA	369,56	1,26%	74,70
VALENCIA	303,85	1,38%	79,06
MADRID	338,28	1,01%	76,70
PAÍS BASC	703,72	2,14%	46,60

Font: Asociación directores y gerentes servicios sociales. DEC Servicios sociales

Una de les polítiques més important en serveis socials és la de l'atenció a les persones en situació de dependència, que a Catalunya representa, aproximadament, quasi dues terceres parts del total de despesa en serveis socials de la Generalitat i la despesa per habitant i any en 2019 és de 171 euros, quasi la meitat de la del País Basc de 368 euros; en canvi, és superior respecte a la de les altres CCAA (comparades) exceptuant la C. Madrid.

El fet que el PIB a Catalunya sigui proporcionalment superior al de les altres CA contribueix a que la despesa/PIB, en 2019, sigui inferior a Catalunya respecte a la de les altres CA exceptuant Madrid. La diferència més extrema és quan es fa la comparació de Catalunya amb el País Basc, en que la despesa/PIB és quasi la meitat, 0,55 i 1,09%, respectivament. Entre 2018 i 2019, totes les CCAA han augmentat la inversió en serveis social excepte Catalunya que s'ha mantingut constant.

Quadre 2. Indicadors despesa en dependència en diferents CCAA.

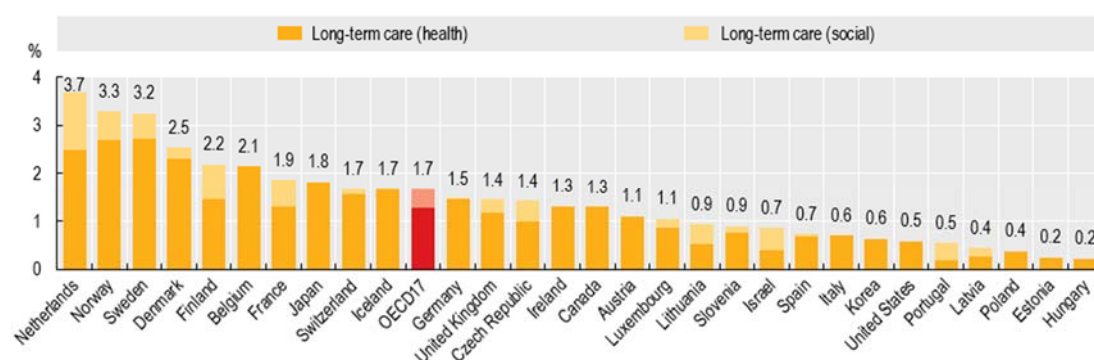
	Despesa/habitant 2019 (€ año)	Despesa/PIB 2018	Despesa/PIB 2019	Despesa hab.>65 anys (2019)
ANDALUCÍA	161	0,78%	0,82%	941,63
CATALUNYA	171	0,55%	0,55%	908,38
C.VALENCIANA	168	0,63%	0,73%	873,14
MADRID (CA)	179	0,49%	0,50%	1.008,90
PAÍS BASC	368	1,06%	1,09%	1.651,53
MITJANA CCAA (17)	183	0.67%	0,69%	1.132,72

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'ADyGSS. Datos sobre la financiación de la dependencia

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'ADyGSS. Datos sobre financiación de la dependencia

La inversió en relació al PIB en atenció a la dependència a Catalunya, del 0,55% del PIB, és 1,15 punts percentuals inferior a la despesa mitjana de la OCDE (1,7%) i molt lluny de la dels països capdavaners com és la dels països nòrdics. També és inferior a la despesa mitjana estatal que a l'any 2017 es situava en el 0,7% .Veure gràfic.

Despesa social i sanitària en atenció a la dependència (2017)

Font: [OECD Health Statistics 2020](#).

Indicadors de serveis socials per a persones grans i persones amb discapacitat i atenció a la dependència.

Aquest apartat mostra dades de la cobertura de serveis socials pels diferents tipus d'activitat i es comparen les xifres generals amb les d'atenció a la dependència. Les dades de la LAPAD (Llei d'Autonomia Personal i Atenció a les persones en situació de dependència) aquí es treballen excloent les de la C. Valenciana, la qual mostra una activitat en serveis socials molt baixa.

Respecte a les prestacions d'atenció a la dependència, no es fa esment a les prestacions econòmiques atès que la LAPAD dona preferència a les prestacions en serveis.

Els valors dels indicadors (**veure annex 1**) respecte a la població de 65 i més anys per cada un dels tipus de serveis i amb dades de 2018, i en alguns casos de 2019, són els següents:.

- **La cobertura en teleassistència.** Catalunya té una cobertura de teleassistència general (dependència i no dependència) de 14,67%, lleugerament inferior a la de les altres CCAA i bastant superior a la del País Basc (9,99%). Pel que fa a l'índex de cobertura de persones usuàries de la LAPAD, Catalunya, amb l'1,34%, també mostra una cobertura inferior a la de les altres CCAA —Andalusia és excepcionalment elevada— essent la del País Basc de 2,21%. El 2019, l'índex de cobertura a Catalunya ha augmenta en 0,13 punts percentuals (p.p.) fins situar-se en l'1,47%, mostrant una evolució inferior a la del País Basc, que amb un increment de 1,23 p.p. es situa en el 3,44%.
- **La cobertura en serveis d'ajuda a domicili (SAD).** Catalunya té un índex de cobertura total de SAD (dependència + no dependència) de 5,42%, molt superior a la del País Basc (1,66) i superior a la mitjana estatal de 4,99%. Això implica una elevada cobertura de SAD social (no dependència). Però la mitjana mensual de SAD total a Catalunya, de 9,90 hores, és quasi la meitat de la del País Basc amb 19,88 hores i inferior a la mitjana estatal amb 19,64 hores.

Pel que fa a l'índex de cobertura per a persones usuàries de la LAPAD, a Catalunya amb el 1,98% és inferior al de la resta de CCAA i inferior a la mitjana estatal de 2,36%. En 2019, l'índex de cobertura de SAD dependència a Catalunya puja fins 2,20% i es distancia de la mitjana estatal que es situa en 2,69.

- **La cobertura en centres de dia.** L'índex de cobertura de centres de dia total a Catalunya, amb el 0,78%, es situa per sobre de la mitjana (0,64%) i per sobre del de la resta de CCAA. En canvi, pel que fa a l'índex de cobertura per a

persones usuàries de la LAPAD, el de Catalunya amb el 0,86% és el més baix del de les CCAA i és inferior a la mitjana estatal de 1,02, essent l'índex del País Basc el més elevat amb 1,46%. Pel que fa al 2019, malgrat l'índex de cobertura de persones usuàries de la LAPAD a Catalunya ha augmentat fins el 0,92%, encara es situa per sota de la mitjana estatal de 1,06%, i bastant per sota del de País Basc que puja fins 1,50%.

- **La cobertura en residències.** L'índex de cobertura total de places residencials a Catalunya, amb el 3,17%, és el més elevat en comparació al de la resta de CCAA i superior a la mitjana estatal de 2,52%. També en l'índex de cobertura per a persones usuàries de la LAPAD Catalunya, amb el 2,08%, és superior al de la resta de CCAA excepte la del País Basc (2,57%). Respecte al 2019, l'índex de cobertura a Catalunya ha augmentat fins el 2,49% i continua essent superior al de la mitjana estatal de 1,87% però inferior al del País Basc amb 2,62%.

-

Mancances més notables del sistema de serveis socials

1. Programa de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.
- La inversió en atenció a la dependència a Catalunya, de 0,55% del PIB, és inferior a la mitjana estatal de 0,7% i molt lluny de la mitjana dels països de l'OCDE de 1,7%/PIB i encara a més distanciada dels països nòrdics amb una despesa/PIB superior al 2% del PIB.
 - Hi ha un elevat percentatge de persones que estan en el "llim de la dependència" (llistes d'espera), és a dir, aquelles que tot i haver estat reconegudes com a beneficiàries de la LAPAD, estan esperant una prestació. Catalunya, en el 2019, va tenir la mitjana més elevada de persones en el llim, amb el 31% de persones beneficiàries de la LAPAD, mentre que en el País Basc va ser del 18% i la mitjana estatal del 19%. A data de novembre de 2020, el percentatge de persones que estan en el llim de la dependència no ha disminuït respecte a la situació pre-covid (31,67% versus 31,78%) i això representa 72.396 persones en llista d'espera. Aquest és un indicador de la lentitud en la gestió dels expedients per a la concessió de la prestació.

Quadre 3. Llim de la dependència xifres comparatives amb altres CCAA

Llim de la dependència. Dades Novembre 2020				
CCAA	Persones beneficiàries	Persones amb prestació	Llim dependència (Nº)	Llim dependència (%)
Andalucía	286.141	228.118	58.023	20,28%
Balears, Illes	25.501	22.861	2.640	10,35%
Catalunya	228.615	156.219	72.396	31,67%
Comunitat Valenciana	113.499	99.934	13.565	11,95%
Madrid	161.679	133.139	28.540	17,65%
País Basc	78.840	65.581	13.259	16,82%
Font:IMSERSO.Estadísticas mensuales gestión de la dependencia.				

- El nombre d'hores del servei d'ajuda domiciliària mostra un doble dèficit: a) el que marca la LAPAD fruit de les retallades pressupostàries de 2012 que redueix el nombre d'hores que es podien concedir segons el grau de dependència de la persona, el qual es pot estimar entre 15 i 20 hores mensuals per usuari, i b) la mitjana d'hores realitzades a Catalunya, que és quasi la meitat de la mitjana estatal, 9,90 hores enfront de 19,64 hores.
- Els centres de dia per a les persones en atenció a la dependència tenen un grau d'utilització inferior a la mitjana estatal. Això és una conseqüència del fet que tenen unes normes de funcionament molt rígides i no adequades a les necessitats dels familiars de les persones usuàries. Per exemple, la majoria de centres obren i tanquen a hores en què es suposa que el cuidador està a la feina, i no hi ha generalment un servei de transport públic que faciliti el desplaçament dels usuaris.
- Un servei tan essencial com el de la teleassistència no està implementant de forma generalitzada per a totes les persones en situació de dependència. L'índex de cobertura per usuaris de la LAPAD a Catalunya és molt inferior al de la mitjana estatal.
- Manquen programes de promoció per a l'autonomia personal i el suport a les persones en situació de dependència i les seves famílies, per tal de facilitar la permanència en el seu entorn habitual i la seva inclusió social. Per exemple, es detecten mancances en serveis de respir, formació i suport permanent a les famílies cuidadores.
- La crisi sanitària de la COVID-19 ha posat de relleu que el nombre de decessos pel coronavirus ha estat més elevat en les persones que estaven en residències que aquelles que residien en el domicili. En el període de febrer a març de 2020, del total de 8.126 decessos de persones beneficiàries

de la LAPAD, un 87% estaven en residències. Aquesta situació generalitzada a nivell estatal ha donat peu a nombrosos informes que han posat de manifest diverses disfuncions en els serveis d'atenció residencial. Entre aquestes s'esmenten les següents: insuficient dotació de personal, manca de qualificacions professionals adequades per atendre les persones en situació de dependència, elevada taxa de rotació de personal, elevada taxa d'absentisme, precarietat salarial, a més de factors que afecten a la gestió del centre i de coordinació sociosanitària. La ràtio "personal/ usuari" de 0,24 a Catalunya està lluny del llindar de 0,43-0,45 establert en l'Acord del Consell Territorial de Serveis Socials per a l'acreditació de serveis d'atenció a la dependència¹². Caldria revisar les dotacions de personal i els preus dels concerts.

2. Altres programes a considerar.

- Inclusió social i lluita contra la pobresa i atenció a la infància i adolescència.

Catalunya en 2018 va tenir una taxa de risc de pobresa i exclusió social (Taxa AROPE) de 18,9%, inferior a la mitjana estatal de 26,1%; no obstant això, en el grup de persones en "pobresa severa" el percentatge és de 6,5% de la població total (245.806 persones), taxa que no ha disminuït respecte al 2008. A més, l'efecte de la pandèmia està fent augmentar el nombre de persones en situació de vulnerabilitat.

L'atenció a la infància i adolescència és un altre sector a considerar pels efectes de la pandèmia que ha deixat moltes famílies en situació de pobresa i que repercuteix en una menor dedicació de recursos per als infants.

Propostes de millora de Serveis Socials si es disposés de més recursos

Si Catalunya tingués la sobirania fiscal que té el País Basc, el pressupost de la Generalitat es podria incrementar, aproximadament, en 2.400 milions d'euros anuals sense que això suposés una modificació dels recursos que els Ens Locals reben de les diferents fonts de finançament.

La estimació dels recursos addicionals es realitza projectant la despesa en serveis socials per a Catalunya i el País Basc d'acord amb els indicadors de l'informe "Índice DEC 2018" i la xifra resultant per Catalunya es compara amb el pressupost estimat en programes de serveis socials de la "Conselleria de Treball, Afers Socials i Famílies" per tal de contrastar la "fiabilitat" de les xifres obtingudes. Veure quadre.

¹² La calidad del empleo en las residencias para mayores. Incidencia en la gestión de la COVID-19. <https://doi.org/10.5569/1134-7147.73.01>

Quadre 4. Estimació despesa en serveis socials a Catalunya i País Basc.

Any 2018	Despesa/ habitant Serv.Soc. (euros)	Despesa/ PIB (%)	Participació CA/despesa Serv.Soc. (%)	Participació Altres AAPP (%)	Despesa consolidada Serv. Soc. Total AAPP. (M€)	Estimació pressupost CCAA (2018) (M€)	DESPESES EELL en Serveis Socials (M€)
CATALUNYA	369,56	1,26%	74,7	25,3	2.914,09	2.176,83	737,27
PAÍS BASC	703,72	2,14%	46,6	53,4	1.584,47	738,36	846,11

Font: ADyGSS. Índice Desarrollo de los servicios sociales 2018

Nota: Despesa corrent no financera en serveis socials consolidada entre Administracions

La despesa estimada en el pressupost de la Generalitat es compara la despesa en programes de serveis socials de la Conselleria de Treball, Afers Socials i Famílies, any 2018 i tal com es pot veure, les xifres són concordants.

Quadre 5. Pressupost en programes de serveis social. Conselleria Treball, Afers Socials i Famílies. Any 2018.

Pressupost Conselleria Treball, Afers socials i famílies en programes Serveis Socials 2018 (M€)		
Promoció autonomia personal		1.488
Serveis persones discapacitades no inclosos	115,68	
Atenció infància i adolescència	309,28	
Suport famílies	20,16	
Atenció immigració	10,95	
Igualtat i respecte diversitat	6,13	
Inclusió social i lluita contra la pobresa	226,53	
Subtotal	688,73	688,73
TOTAL PRESSUPOST (estimat)		2.177

En segon lloc es realitza la projecció del “nou pressupost” que resultaria per Catalunya si els recursos per habitant fossin similars a la despesa del País Basc. **El resultat mostra que l'increment pressupostari estaria al voltant de 2.400M€, la qual suposa duplicar el pressupost anterior. Veure quadre.**

Quadre 6. Projecció “nova despesa en serveis socials” a Catalunya: Imputació al pressupost de la Generalitat.

Despesa/ habitant Serv.Soc. (euros)	Habitants Catalunya 1/1/2020	Estimació TOTAL despesa en Serv. Soc. (M€)	Estimació recursos EELL =2018 (M€)	ESTIMACIÓ NOU PRESSUPOST (sense recursos EELL) (M€)	PRESSUPOST executat Generalitat en Serv. Soc. Any 2018	Increment pressupostari Generalitat (M€)
703,72	7.675.217	5.401,20	737,27	4.663,93	2.176,83	2.487,11

Font: Elaboració pròpia amb dades DEC 2018 i pressupost Conselleria Treball, Afers Socials i Famílies. 2018

Impacte del “nou pressupost en serveis socials”: Propostes d'actuació.

- Si Catalunya disposés de 5.401,20 M € la inversió en serveis socials suposaria el 2,28% del PIB (any 2019).

- Si Catalunya destinés la mateixa despesa per habitant en “prevenció i atenció a la dependència” que el país Basc (368€), la despesa anual seria de, aproximadament, 2.825M€, el que representaria l’1,19% del PIB en lloc del 0,55% del PIB, la qual cosa significaria escurçar distàncies respecte a la mitjana de la despesa estimada per l’OCDE de 1,7% del PIB i es situaria per sobre de la mitjana estatal de 0,7% del PIB.

Amb aquests recursos es podrien escometre les següents millores:

- Augmentar el nombre de treballadores familiars per tal d’agilitzar la gestió dels PIA i com a suport per a les persones en atenció a la dependència.
- Reduir el “límit de la dependència” fins a un màxim del 20% de les persones beneficiaries de la LAPAD. A novembre de 2020, el límit era de 72.396 persones, la reducció significaria atorgar prestacions de la LAPAD a **57.917 persones**.
- Augmentar la mitjana d’hores del servei d’ajuda a domicili per millorar el servei i prevenir la institucionalització.
- Augmentar el nombre de professionals en les residències per tal que arribin als ratis de personal/usuari establert pel Consell interterritorial per l’acreditació de serveis d’atenció a la dependència (Resolució de 2 de desembre de 2008, de la Secretaria de Estado de Política Social, Familias y Atención a la Dependencia y Discapacidad).
- Establir serveis complementaris pels centres de dia per tal de facilitar el seu accés i la seva disponibilitat.
- Desenvolupar serveis complementaris per a les famílies cuidadores.
- Augmentar els recursos en els programes de lluita contra la pobresa i pel suport a les famílies, infància i adolescència.

El detall de les despeses atribuïdes a cada una de les actuacions es pot veure en l’annex 2 i a continuació es presenta una síntesi de les mateixes.

Quadre 7. Proposta de distribució dels recursos addicionals entre diferents actuacions

Cost serveis nous beneficiaris del llim dependència	nº usuaris	Total cost (M€)
Teleassistència	24.325	4,38
Servei ajuda domicili	23.167	5,56
Centre dia	11.583	130,52
Residència	23.167	571,85
TOTAL	82.242	712,31

	Inc hores any	Total cost (M€)
Augmentar la mitjana hores SAD (de 10 a 30 hores mes)	13.138.080	262,76

	Inc. professionals	Total cost (M€)
Augmentar nº professionals -gestors de casos	767	17,79

Augmentar nº personal atenció directa en residències	12.650	259,68
--	--------	--------

	Nº usuaris	Total cost (M€)
Serveis complementaris centres de dia	23.925	143,55

	Nº usuaris	Total cost (M€)
Serveis complementaris cuidadors familiars	79.870	479,22

Augmentar cobertura Renda Garantida Ciutadania	6.400	53,23
--	-------	-------

Suport famílies, infància i adolescència	70.000	385,49
--	--------	--------

Programes prevenció a la dependència	144.000	86,4
--------------------------------------	---------	------

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades dels pressupostos de la Conselleria de Treball, Afers Socials i Família, Índex DEC 2018 i Imerso: Estadísticas mensuales gestión de la dependencia.

Annex 1. Indicadors de serveis socials i atenció a la dependència.

Indicadors Serveis socials Totals+DEPENDÈNCIA 2018.

Dades 2018	Teleassistència				Servei ajuda domicili					Centres dia				Residències			
	Persones usuàries	Índex cobertura total	Usuaris LAPAD	Índex cobertura LAPAD	Persones usuàries	Índex cobertura total	Pres./mes total	Usuaris LAPAD	Índex cobertura LAPAD	Places pub.+priv.	Índex cobertura pl. públiques	Usuaris LAPAD	Índex cobertura LAPAD	Places pub.+priv.	Índex cobertura pl. públiques	Usuaris LAPAD	Índex cobertura LAPAD
ANDALUCIA	239.931	16,67	82.652	34,45%	89.833	6,24	28,65	65.453	4,55%	13.369	0,64	13.892	0,96%	44.255	1,92	24.296	1,69%
CATALUNYA	1.442.630	14,67	19.364	1,34%	78.220	5,42	9,90	28.515	1,98%	19.336	0,78	12.413	0,86%	64.093	3,17	30.023	2,08%
C.VALENCIANA	963.413	6,00	3.406	0,35%	15.620	1,62	20,10	68	0,01%	7.818	0,44	6.669	0,69%	27.327	1,35	11.237	1,17%
MADRID	1.181.032	15,97	38.882	3,29%	108.441	9,18	18,94	37.559	3,18%	14.235	0,64	15.565	1,32%	51.582	1,83	23.033	1,95%
PAÍS BASC	491.698	9,99	10.855	2,21%	8.165	1,66	19,88	6.890	1,40%	4.264	0,70	7.191	1,46%	21.336	2,84	12.644	2,57%
Media CCAA	9.055.580	10,41	199.811	2,21%	451.507	4,99	19,64	213.345	2,36%	96.499	0,64	92.748	1,02%	391.475	2,52	160.881	1,78%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IMSERSO: Servicios sociales dirigidos a las personas mayores en España Informe 31/12/2018 i

dades estadístiques mensuals de gestió dependència.

Índex cobertura teleassistència i servei ajuda domicili=Persones ateses/pob>65 anys

Índex cobertura centres dia i residències=Places/població>65 anys

Índex cobertura LAPAD teleassistència i servei ajuda a domicili=nº persones usuàries LAPAD/Persones >65 anys

Índex cobertura LAPAD centres dia i residències=nº persones usuàries LAPAD/Població >65 anys

Annex 2. Proposta distribució del pressupost addicional

Cost serveis nous beneficiaris del llim la dependència	nº usuaris	Cost usuari euros any	Costos (M€)	Total cost (M€)
Teleassistència	24.325	180	4,38	
Servei ajuda domicili	23.167	240	5,56	
Centre dia	11.583	11.268	130,52	
Residència	23.167	24.684	571,85	
TOTALS	82.242			712,31
Augmentar la mitjana hores SAD (de 10 a 30 hores mes)				
Usuaris a 30/11/2020 + Inc. derivats Llim dependència	nº usuaris	Inc hores any	Cost unitari hora	
	54.742	13.138.080	20,00	262,76
Augmentar nº professionals-gestors de casos (de 415-515 per milió habitants). Hab. Catalunya 7,67M	Nº prof. actuals	Nº prof. previsió	Inc. professionals	Total cost (M€)
(1) Cost treballador social =17571 € any + cost SS empresa (32%)	3.183	3.950	767	17,79
Augmentar nº personal at. dependència en residències (de ratio 0,24 a 0,47 pers./usuari). Nº usuaris= 55.000	13.200	25.850	12.650	259,68
(2) Cost mitjà entre gerocultor i terapeuta ocupaciona=20,528,42				
Gerocultor (985,34€ mes +Seg Soc=18.209,08€ any)				
Terapeuta ocupacional (1.236,35€ any+ Seg. Soc =22.847,75€ any				
Serveis complementaris centres de dia	nº usuaris	Cost usuari any		143,55
Servei públic transport, ampliació horaris, etc	23.925	6.000		
Serveis complementaris cuidadors familiars	Nº usu.prest cu	Cost cuidador (€ any)		
Serveis de respir, formació, assessorament	79.870	6.000		479,22
Augmentar cobertura Renda Garantida Ciutadania	nº usuaris	Cost usuari (€ any)		53,23
Augment nº usuaris. (70% famíles sota llindar pobresa)	6.400	8.317		
Suport famílies, infància i adolescència	nº usuaris	Cost usuari (€ any)		385,49
Ajuts menjador, material escolar, subministraments, etc	70.000	5,507		
Programes prevenció a la dependència	Usuaris	Cost/usuari (€ any)		86,4
Programes 10% Pob >65 any	144.000	600		
Fons: Preu dels serveis: Decret Llei 39/2020, de 3 de novembre, de la Generalitat i annex de la Llei de pressupostos de 2007..				
Convenio colectivo marco estatal de servicios atención personas dependientes i desarrollo de la promoción de la autonomía personal.				
Resolución 11/8/2018.				
RESOLUCIÓN TSF/2699/2020, de 20 d'octubre, per la qual es disposa la inscripció i la publicació del Conveni				
col·lectiu d'empreses d'atenció domiciliària de Catalunya				

CAPÍTOL VI:

Habitatge

Introducció

L' accés a l'habitatge és un dels pilars fonamentals de l'estat del benestar, a l'igual que la sanitat, l'educació, les pensions i serveis socials o les infraestructures bàsiques. Tot i que el sector privat pot intervenir en la provisió d'aquests serveis, la responsabilitat de facilitar-ne l'accés recau, d'acord amb el que estipula la normativa vigent, en el sector públic. Les dificultats per accedir a un habitatge digne impacten també en la salut, en l'educació i en general en tot allò que afecta al benestar del ciutadà. Les dificultats d'accés són particularment importants a Barcelona i a la seva àrea metropolitana, tot i que també es reproduïx en molts indrets de Catalunya, dificultats que tendiran a intensificar-se en els propers anys.

Situació actual

En els últims 60 anys s'ha produït un descens generalitzat i molt pronunciat dels habitatges de lloguer, amb disminucions superiors al 60% del parc d'habitatge en aquesta modalitat a Barcelona, Àrea Metropolitana i capitals catalanes.

Una dada rellevant de la ciutat de Barcelona, extensible amb lleugeres modificacions a l'Àrea Metropolitana, és la distribució de la propietat: 84,3 % particulars, 11,4% persones jurídiques i només 1,6% l'Administració Pública.

L'oferta d'habitatge no ha evitat un fort desajust entre el preu de compra i de lloguer i l'evolució de la renda dels ciutadans:

Quadre 1. Renda familiar i cost de l'habitatge: increments 2000-2019 en % (a)

	Renda	Habitatge		
		CV Obra nova	CV Segona mà	Lloguer
Barcelona	67	162,2	151,5	139,7
Catalunya	55	140,2	103,7	102,0

(a) la utilització comparativa d'un període de 20 anys es justifica per atenuar el component cíclic del preu de l'habitatge, molt superior al de la renda

S'admet que l'esforç assumible d'accés a l'habitatge hauria d'oscil·lar entre el 30-35% dels ingressos de la llar. La següent estimació teòrica relaciona els preus en percentatge dels ingressos mitjans a l'àrea metropolitana.

Quadre 2. Taxa d'esforç d'accés a l'habitatge (2019)

Nivell de renda	% dels ingressos de la llar dedicats		
	Obra nova (a)	Segona mà (a)	Lloguer
€ 49.000	27,6%	23,7%	21,0%
€ 35.000	38,5%	33,1%	31,0%
€ 25.000	53,9%	46,4%	43,4%

(a) La hipoteca es calcula a raó del 80% del valor de l'habitatge a un termini de 23,6 anys.

Aquesta situació no és específica de Barcelona i zona d'influència. S'estima que els europeus destinen percentatges semblants, excepte en el cas del lloguer dels nivells de renda més baixos on la taxa és molt superior a la mitjana europea, del 27,9%, cosa que es veu agreujada per una reduïda política de subvencions de l'estat espanyol. Cal dir també que estimacions efectuades prenent com a referència el salari mig interprofessional (Cambra de la Propietat Urbana de Barcelona) detecten en els últims 15 anys un descens de la taxa d'esforç d'accés que el situen actualment per sota del 30% a bona part de Catalunya.

Les dades reflecteixen a l'àrea metropolitana una dificultat d'accés a les rendes mitjanes i impossibilita a les rendes baixes i població vulnerable

Comparatiu de la situació amb altres comunitats d'Espanya i d'Europa

Quadre 3. Comparativa amb Europa i el País Basc

Regió	Despesa pública anual en habitatges/PIB	Habitatges socials / 100 habitants	% de lloguer social/parc habitatges principals
Catalunya (Generalitat) (a)	0,08%	0,46	1,3%
País Basc (b)	0,50%	1,40	
Espanya	0,10%	0,50	1,5%
Suècia	0,40%	8,00	19,0%
Holanda	0,50%	12,00	31,3%
UE-15	0,60%	4,00	
Dinamarca	0,70%	9,50	20,9%
França	0,80%	7,50	19,0%
Regne Unit	1,40%	7,50	17,6%

(a) Diversos càlculs anoten una despesa del 0,1% pel total de Catalunya, que pot incloure altres administracions. La dada especificada a la taula correspon als Pressupostos 2020 de la Generalitat. El parc social de 35.000 habitatges) s'ha extret de l'Informe de COHABITAC "Reptes i limitacions de la promoció i la gestió d'habitatges de lloguer social a Catalunya", 2020.

(b) Mitjana període 2018-2020. La comparativa amb el País Basc pot estar afectada per l'enfocament de la seva política d'habitatge. La dotació es destina a la promoció d'habitatge en règim de lloguer tant del parc públic com també del privat que s'incorpora al sistema, en una proporció del 50% aproximadament.

Quadre 4. Comparativa amb altres comunitats autònomes (a)

	Habitatge social/100 habitants	Despesa pública anual en habitatges/PIB	Inversió equivalent a Catalunya (milions €) (b)
Catalunya	0,46	0,08%	228 (c)
Extremadura	1,3	0,26%	611
Astúries	1,0	0,14%	329
Andalusia	0,9	0,17%	399
Canàries	0,9	0,18%	423
Estat espanyol	0,5	0,10%	258
Castella i Lleó	0,4	0,11%	258
Castella la Manxa	0,3	0,12%	282
Galícia	0,3	0,14%	329
Madrid	0,3	0,14%	329
Navarra	0,3	0,14%	705
Múrcia	0,2	0,19%	446
Balears	0,2	8,00%	188
Aragó	0,1	0,11%	258
Cantàbria		0,17%	399
La Rioja		0,13%	305

(a) Les dades de "despesa/PIB" s'extreuen dels Pressupostos dels governs respectius (2018)

(b) Inversió necessària als Pressupostos de la Generalitat per equiparar-se, en percentatge sobre el PIB destinat a habitatge social, als governs d'altres comunitats autònomes. La dotació anotada es refereix exclusivament a l'equiparació de l'any de referència i no inclou la dotació addicional necessària per assolir l'estoc d'habitatge social d'aquestes comunitats (2018). Dades d'elaboració pròpia.

(c) Pressupostos 2020. Dades corresponents a "transferències corrents", "inversions reals" i "transferències de capital" del programa d'Habitatge. S'ha actualitzat la dotació d'acord amb els pressupostos de l'exercici 2020. La variació no afecta la comparació en termes percentuals.

Propostes de millora de la situació si es disposés de més recursos

A continuació quantifiquem la inversió addicional que podria escometre la Generalitat si disposés del mateix nivell de recursos que hi dedica el País Basc. Assumim que la totalitat de l'increment de despesa es dedica a la construcció d'habitatge social de forma sostinguda.

Quadre 5. Inversió necessària per equiparar-se al País Basc i a la mitjana UE-15, en milions € (elaboració pròpia)

	Milions €
País Basc	1.175,00
UE-15	1.410,00

Quadre 6. Estimació del nombre anual addicional d'habitatge¹³ social que es podria construir a Catalunya (amb una dotació addicional que es correspon amb la dotació dels territoris de referència, descomptant la inversió prevista als pressupostos de la Generalitat 2020, dades d'elaboració pròpia)

	Inversió addicional anual	Nombre d'habitatges addicionals	Nombre d'habitatges addicionals invertint les rendes dels anteriors (a)
País Basc	947,0	11.273,0	901,0
Mitjana UE-15	1.182,0	14.071,0	1.125,0

(a) Una política sostinguda amb reinversió de les rendes generades pel lloguer de l'habitatge permetria en el termini de 10 anys incrementar un 45% la dotació addicional pressupostària invertida. Així en el cas de l'equiparació amb el País Basc els 947 M anuals durant 10 anys es convertirien en 13.712 al finalitzar el període de 10 anys. Naturalment, es tracta d'una estimació orientativa per ressaltar la importància d'una política sostinguda d'inversió amb reinversió de les rendes

¹³ Característiques dels habitatges: Superfície mitjana en M2 :70; cost per m2: 1200 €, sense comptar el cost del terreny públic-municipal; renda neta segons mòduls de l'administració: 8 €/m2.; Cost per habitatge: 84.000 €; Renda anual per habitatge: 6.720 €.

obtingudes. La seva aplicació vindria molt condicionada per la capacitat de construcció d'habitatge per reinversió de les rendes de lloguer i també per les limitacions d'una organització centrada en el pressupost anual com a instrument central de gestió.

Conclusió final

Sense sobirania fiscal no es possible fer polítiques d'habitatge social sostingudes en el temps que garanteixin l'accés a l'habitatge, modulin l'oferta i evitin les "bombolles immobiliàries" que limiten aquest dret a molts ciutadans. Una inversió del nivell de la que li és possible efectuar al País Basc permetria, de mantenir-se de forma sostinguda, la creació progressiva d'un parc d'habitatge públic que modulés el funcionament del mercat.¹⁴

¹⁴ La informació bàsica d'aquesta Nota prové: 1) Observatori Metropolità de l' Habitatge de Barcelona 2020. 2) 3er. Congrés d'Economia i Empresa del Col·legi d'Economistes de Catalunya (2018). "Joan Ràfols: canvis en la problemàtica de l'habitatge a Catalunya". "Carme Trilla i Jordi Bosch : l'habitatge, punt de fuita d'eficàcia de l'estat del benestar". 3) Informació divulgada en diverses publicacions per: Gobierno Vasco, Ministerio de Transportes i Agenda Urbana i Ministerio de Hacienda. 4) Les taules d'elaboració pròpia s'especifiquen en cada cas.

CAPÍTOL VII:

Rodalies

Situació actual

Rodalies, víctima de la megalomania inversora de l'estat

Cada any, en el conjunt d'Espanya, agafen el tren 636 milions de persones. D'aquests, el 89,4% utilitzen els serveis de rodalies. En el cas català, són 228 milions i el 89,1% , incloent els serveis de FGC¹⁵. És a dir, els usuaris de rodalies concentren una aclaparadora majoria de la demanda de transport en ferrocarril.

Tot i la rellevància del nombre d'usuaris, la inversió total a Rodalies en el període 1990-2018 s'ha limitat a 3.680 milions d'euros (131 MEUR/any), xifra que contrasta amb els 55.888 milions d'euros invertits en alta velocitat en el mateix període (1.996 MEUR/any), tot i que només va acumular 30 milions de viatgers el 2018, un 4,7% del total de passatgers en ferrocarril¹⁶.

A la manca d'inversió en infraestructures se li ha d'afegir una molt baixa renovació del material mòbil, que en la actualitat presenta una edat mitjana de 21 anys amb una part important de trens a punt de superar els 30 (series 442,446 i 451) o, fins i tot els 40 anys (series 592) (veure nota 11). A l'any 2018, després de 12 anys sense fer cap renovació del material existent, RENFE va iniciar una important licitació del material rodant, molt especialment de Rodalies, destinant 2.726 MEUR per 211 nous trens. Actualment d'aquesta licitació encara no s'ha produït l'adjudicació, cosa que fa pensar que continuarem diversos anys més amb trens d'una edat mitjana avançada.

La conseqüència ha estat que, en el seu conjunt, les rodalies a tot l'Estat han sigut la ventafocs del transport en ferrocarril, conjuntament amb el transport de mercaderies. Però, en aquest context, el cas de les rodalies a Catalunya resulta particularment greu quan considerem la trajectòria inversora.

Comparativa de la situació amb altres comunitats d'Espanya

La inversió a Rodalies de Barcelona

L'AIREF, en l'estudi esmentat del juliol del 2020 (nota 11), mostra la distribució territorial de les inversions en rodalies a tot l'Estat entre els 12 nuclis amb aquest tipus de servei. En el període 1990-2018, Madrid ha concentrat la major part de les escasses inversions del període. Concretament un 47,8% del total, mentre que al nucli de Barcelona es reduïa a un escàs 16,8% , a la mateixa alçada que Cádiz, segons el quadre següent:

¹⁵ Fonts: INE, 2019. IDESCAT, 2018.

¹⁶ AIREF. "Infraestructuras del Transporte" Juliol-2020.

**CUADRO 42. PESO DE LAS INVERSIONES EN CERCANÍAS
EN EL PERIODO 1990-2018**

Núcleo	€ de 2018	Peso
Madrid	1.760.005.517	47,8%
Barcelona	619.563.290	16,8%
Cádiz	607.665.661	16,5%
Asturias	297.969.854	8,1%
Málaga	185.397.310	5,0%
Resto de núcleos	538.886.767	5,7%
TOTAL	3.679.932.449	100%

Fuente: ADIF.

La importància de la inversió a Madrid ha estat conseqüència de la construcció del nou túnel urbà entre Atocha i Chamartín, la nova estació de Sol, la línia que comunica amb l'aeroport de Barajas així com una ampliació constant del seu radi d'acció (215 nous km des de 1965).

En el cas català, aquesta manca d'inversió deixada de realitzar sobre una infraestructura en sí mateixa obsoleta així com l'antiguitat del parc mòbil ha determinat l'enorme quantitat d'incidències que han patit, i encara pateixen, els usuaris de RENFE a les rodalies catalanes amb una degradació dels actius i una caiguda en la qualitat del servei que han fet que, any rere any, augmentés el nombre d'avaries i incidències, perdent les principals qualitats que haurien de caracteritzar un ferrocarril com són la fiabilitat i la puntualitat a més de la comoditat.

Tanmateix la situació de Catalunya no és exclusiva. La mateixa degradació, fins i tot pitjor, l'estan vivint, per exemple, els nostres veïns valencians, amb una fiabilitat i puntualitat encara inferiors. Fins i tot, el servei a Madrid dista també de ser exemplar.

Els incompliments reiterats

Les promeses de revertir aquesta situació, reconeguda per tothom, s'han vist defraudades en multitud d'ocasions pels responsables polítics de l'Estat. A cada nou pla publicat es reiteren els mateixos incompliments un cop darrera l'altre. De forma molt esquemàtica i pels exemples més recents, citarem les darreres experiències:

<u>ACTUACIONS</u>	<u>INVERSIÓ PREVISTA</u>	<u>SITUACIÓ</u>
PLA DE RODALIES DE BCN 2008-2015	4.000 MEUR - Ampliació Infraestructures: 2.540 M. - Modernització: 510 M. - Noves estacions i intercanv: 950 M.	Des-2020: - Executat: 14% - 560 MEUR
ACTUACIONS URGENTS 2014-2016 (pactades entre la ministre Ana Pastor i el conseller Santi Vila per millorar la seguretat i la fiabilitat)	306 MEUR	A març-2018: - Obra acabada: 31 MEUR. - Obra adjudicada: 104 MEUR. - En fase contracte d'obres: 27 MEUR. - En fase de projecte: 120 MEUR.. - Pendants: 24 MEUR.
PLA D'INFRAESTRUCTURES (PDI) 2011-2020 – Programa XE (xarxa ferroviària estatal)	4.873,3 MEUR (dels 11 projectes considerats, 5 ja apareixien en el pla anterior 2001-2010)	En el nou PDI 2021-2030 s'explica la situació (juliol-2020): - Licitat i adjudicat: 5% (235,5 MEUR) - Pendent de licitació: 95% (4637,2 MEUR)

D'acord amb el Pla Director d'Infraestructures 2011-2020, les millores introduïdes a la xarxa ferroviària d'interès general que haurien d'estar en condicions d'explotació durant el seu termini de vigència, l'any 2020, serien les següents:

- Duplicació de la línia entre les estacions d'Arenys de Mar i Blanes
- Nou accés a l'aeroport en doble via entre l'estació intermodal del Prat i l'aeroport
- Duplicació Montcada-Vic
- Túnel de Montcada
- Nova línia Castelldefels, Cornellà, Zona Universitària:
- Nou traçat a l'Hospitalet de Llobregat
- Remodelació de l'estació de l'Hospitalet de Llobregat

Desafortunadament, de totes les actuacions plantejades, tan sols la remodelació de l'estació de L'Hospitalet de Llobregat es troba finalitzada, i el nou accés a l'aeroport es troba en fase de execució. La resta es troben en fase d'estudi informatiu, excepte el túnel de Moncada, que està pendent de començar amb aquest.

Molt recentment el *Ministerio de Transportes* ha presentat un **nou pla de Rodalies 2020-2030** amb inversions totals previstes per 6.346 MEUR que contempla tant la infraestructura com el material rodant i amb actuacions a realitzar fins el 2025 per 4.622 MEUR. Contempla, una vegada més, principalment les actuacions promeses però no

realitzades en els darrers quinze anys però cap que realment suposi un pas endavant per situar el territori en un altre nivell.

Les diferències del servei de Rodalies-RENFE entre Madrid i Barcelona

Per més que hi ha servei de rodalies a 12 nuclis urbans, Madrid i Barcelona totalitzen el 85,5% ¹⁷ dels viatgers que utilitzen aquest transport de proximitat en la part operada per RENFE, excloent els serveis de FGC en el cas català. Per tant, una comparació entre les dues és obligada:

	RODALIES BARCELONA (RENFE)	CERCANÍAS MADRID
Long. De via 2018	467,2 km. (excloent els 142,6 de FGC)	361,4 km.
Passatgers 2018 (milions)	116 milions (excloent els 87 de FGC)	255 milions
Km. nous de via oberts (1965-2018)	34 Km.	215 Km.
Puntualitat darrers 4 anys (Font: RENFE. IMPORTANT: Només comptabilitza els endarreriments de més de 3' i si son imputables a la operadora)	92%	96,3%
% xarxa en via única	29%	11%
% xarxa en via quàdruple	0%	7%
Túnel urbans	2	3 (un 4rt. en estudi)
Ingressos / usuari (2018)	1,295 €	1,036 €

Els indicadors de puntualitat, per exemple, es poden comparar amb els de FGC que, en tots els exercicis, superen el 99%.

La principal disfunció que presenta la xarxa de Rodalies-Renfe de Barcelona és la manca de capacitat especialment en el tram central al haver sobrepassat els dos túnels passants que travessen la ciutat de Barcelona el seu punt de saturació. L'altra limitació important és la dels trams de via única que limiten la capacitat: Arenys de Mar-Maçanet, Montcada- La Garriga-Vic i el ramal Sants-Aeroport.

¹⁷ Observatorio del Ferrocarril, 2018. IDESCAT

Propostes de millora de Rodalies si es disposés de més recursos

La infra-inversió de les rodalies ha estat la tònica habitual dels darrers 30 anys en tot l'Estat, però d'una forma particular a Catalunya com segon nucli estatal del servei que és. Les escasses inversions realitzades, comparades amb les realitzades amb l'AVE o en altres infraestructures, han deteriorat el servei particularment en tots els seus aspectes clau com la fiabilitat i la puntualitat. Aquesta situació s'ha de posar en un context en el que les necessitats del transport per ferrocarril adquireixen una especial rellevància en el marc de la lluita contra el canvi climàtic.

D'acord amb el que hem vist anteriorment el "gap" d'inversió l'ha establert recentment el mateix *Ministerio* en el nou Pla de Rodalies 2020-2030 recentment presentat per 6.346 MEUR, inclusivament tant de les inversions en infraestructura com en material rodant. Però aquest pla no contempla cap actuació que suposi un veritable redimensionament de la xarxa a una nova escala. Estimem en un mínim de 900 MEUR anuals, la dotació mínima periòdica anual necessària per escometre tant la necessària modernització de la xarxa actual i el seu parc mòbil com la progressiva escomesa de noves actuacions que permetin el salt endavant necessari.

I finalment, una reflexió. El traspàs de competències sobre Rodalies que es va realitzar des de l'1-1-2010 a la Generalitat va ser un traspàs parcial que només atorgava poder de decisió sobre horaris, tarifes i la supervisió general del servei. La infraestructura continua sent gestionada per ADIF, l'empresa pública que depèn del Ministeri de Foment. L'operadora continua sent RENFE, una altra empresa estatal. El dèficit tarifari es salda directament entre la operadora i l'Estat, sense intervenció de la Generalitat. L'ensenyament que hem d'extraure del període "negre" que hem viscut i encara arrosseguem, és que un traspàs que no contempli el poder real de decisió sobre la capacitat inversora tant en la infraestructura com sobre la prestació del servei de la operadora és un traspàs que deixa al govern català sense cap eina real d'actuació en cas d'incompliment, com malauradament s'ha evidenciat reiteradament durant aquests deu anys.

- El transport de Rodalies ha estat sistemàticament exclòs de les prioritats inversores de l'estat espanyol en els darrers 30 anys.
- Aquesta realitat es veu particularment agreujada en el cas de Catalunya, que ha rebut una inversió molt inferior al seu pes en termes de viatgers o d'extensió de la xarxa estatal de Rodalies.
- La conseqüència ha estat el continuat deteriorament del servei tant en termes de fiabilitat com de puntualitat.
- Les causes d'aquest deteriorament es troben tant en l'antiguitat i obsolescència de la infraestructura de la xarxa (ADIF) com del material rodant (RENFE).
- Les repetides promeses i plans per redreçar aquesta situació s'han vist incomplerts de forma reiterada.
- El dèficit mínim d'inversió suposaria els 6.346 MEUR previstos en el nou Pla de Rodalies 2020-2030 presentat recentment atès que bàsicament recull les actuacions incomplides en els plans anteriors. La correcció del dèficit, conjuntament amb l'inici d'algunes obres que suposessin un veritable redimensionament de la xarxa actual, hauria de suposar una inversió mínima anual d'uns 900 MEUR
- Malgrat la transferència de la titularitat del servei al 2010 a la

CAPÍTOL VIII:

Pensions

Situació actual

El sistema de pensions està en dèficit des del 2010 amb nivells de l'entorn dels 17.000 milions d'euros anuals des del 2016, tot i l'increment de les transferències de l'Estat per reduir part d'aquest dèficit. Aquest any 2020 probablement superi els 45.000 milions pels efectes de la COVID-19 sense comptar les transferències extres del govern espanyol, segons el mateix Pla pressupostari enviat a Brussel·les pel govern espanyol recentment.

D'altra banda, recentment la Comissió del Pacte de Toledo ha aprovat unes recomanacions, que s'hauran de concretar en normes legislatives en un futur proper, per canviar alguns punts del sistema. Aquestes recomanacions principalment consisteixen en el traspàs de determinats conceptes no contributius als pressupostos de l'estat, retirant-los del de la SS, per finançar-los amb impostos i establir penalitzacions i incentius per endarrerir l'edat real de jubilació sense tocar l'edat legal. Pendent del desenvolupament legislatiu en què s'ha de traduir, a hores d'ara, no sembla que signifiquin cap canvi substancial que permeti garantir la sostenibilitat a llarg termini del sistema.

Tots els estudis i projeccions publicats per experts posen de manifest que, sota els paràmetres actuals, el sistema espanyol de pensions és insostenible. Hi ha un bon nombre de treballs i simulacions fetes per experts de moltes institucions (OCDE, UE, BdE, AIREF, FEDEA, ...) que són coincidents en aquest aspecte. Múltiples organismes internacionals, començant per la mateixa UE, fa anys que recomanen a Espanya una reforma del sistema que el porti a una senda de sostenibilitat.

La predicció més optimista de totes (i per això la citem) és la feta per l'AIREF al setembre de 2020 i reconeix que la despesa en pensions passarà d'un 10,9% sobre el PIB al 2019 fins a un 14,2% al 2050 (un punt més que la seva mateixa previsió d'un any abans). Aquesta predicció s'ha fet sobre unes previsions demogràfiques pròpies que suposen que en tot el període entre 2020-2050 es produiran unes entrades netes mitjanes anuals d'immigrants de 330.000 persones/any, xifra propera a la mitjana del decenni 2000-2010 en que es va arribar a nivells rècord de creixement sustentat sobre una bombolla especulativa de tots coneguda. Altres estudis eleven aquests percentatges fins nivells superiors al 16% sobre el PIB depenent principalment del major o menor optimisme sobre les projeccions demogràfiques.

Els estudis citats anteriorment estan, com és comprensible, sotmesos a uns alts nivells d'incertesa. Per reduir-la, un grup d'experts de la Universitat de València han construït un indicador que intenta eliminar els aspectes més volàtils de les projeccions. Aquest indicador (E10) calcula *"creixement econòmic real sostingut en el temps que garanteix l'equilibri pressupostari entre ingressos i despeses contributius de la Seguretat Social en un horitzó temporal de 10 anys"*. Aquest creixement es valorava al darrer any en què s'ha calculat (2018) en un 5,51%. L'any anterior havia donat un 5,28%. Espanya no registra creixements d'aquest ordre des dels anys 60 del segle passat. És un creixement només a l'abast d'uns pocs països en desenvolupament.

Finalment valgui també dir que la consultora líder del món en sistemes de pensions, Mercer, que estudia la qualitat dels mateixos en un conegut informe, valora la sostenibilitat del sistema espanyol de pensions com el segon pitjor dels 34 països analitzats, després d'Itàlia, amb la particularitat que en el cas italià ja s'ha iniciat la seva reforma.

En definitiva, el sistema de pensions espanyol està abocat a una sèrie de reformes encara no definides i que s'aniran fent més urgents -i menys viables políticament- a mesura que es vagi intensificant la jubilació massiva de la generació del *baby-boom* (nascuts entre 1957-1977).

Comparativa de la situació amb altres comunitats d'Espanya

La sostenibilitat d'un sistema de pensions està determinada per quatre factors:

- (1) la demografia (quanta gent està –i estarà en el futur- en edat de treballar en relació amb el total de la població o amb la població que no treballa),
- (2) el mercat de treball (quants treballen efectivament i quina "qualitat" té aquest treball)
- (3) la cobertura (quanta gent gran té dret a pensió)
- (4) la "generositat" del sistema (els paràmetres que determinen la relació entre la pensió mitjana i el salari mitjà).

Les dues darreres són les variables que tanquen aquesta sostenibilitat. De fet, doncs, cal analitzar els components del problema que determinen la situació estructural sobre la qual la capacitat de gestió és més lenta per què, els dos darrers, els paràmetres, són simplement les variables sobre les que s'ha de decidir en funció dels altres dos.

(1) Demografia similar però amb millors perspectives

En l'aspecte demogràfic la situació catalana no és massa diferent de la del conjunt d'Espanya. La taxa de natalitat és lleugerament més alta però no de forma substancial (1,31 fills per dona vs. 1,26) i bastant allunyada de la taxa de reposició natural (2,1 fills per dona). D'altra banda, l'esperança de vida es gairebé la mateixa (83,6 anys vs. 83,5).

Segons les previsions demogràfiques de les diferents institucions pels anys més propers, la proporció de població en edat de treballar respecte a la població dependent seria més alta a Catalunya que a Espanya, i de forma creixent (veure l'annex 1 amb un resum de les mateixes).

Cal dir, però, que això seria així principalment per l'evolució prevista de la immigració, ja que el saldo vegetatiu natural (naixements menys defuncions) continuaria sent negatiu, igual que al conjunt espanyol. Alguns poden pensar que la immigració és la solució, però no és tan fàcil. La immigració només va a un país si l'economia funciona i es creen prou llocs de treball que puguin ocupar els que arriben. Si no es creen llocs de

treball, no vindran immigrants. I només és solució si els llocs de treball que ocupen són prou productius com per pagar les cotitzacions socials i els impostos necessaris que permetin fer front al conjunt de necessitats públiques.

I això ens porta al segon factor: el mercat de treball.

- (2) Un mercat de treball més dinàmic i productiu que determina una millor posició de Catalunya

Ja hem vist que la població en edat de treballar pot ser més alta comparativament. La població activa (la que mostra possibilitat i disposició a treballar) és proporcionalment més elevada en el cas català que en el cas espanyol i, fins i tot, que a la mitjana de la UE. Aquest és un factor diferencial. Així la proporció entre la població activa respecte a la població en edat de treballar (16-64a), entre el 2006 i el 2019, a Catalunya ha estat 3,9 punts més alta de mitjana espanyola (78,4% vs 74,5%) i 7,2 punts que la mitjana europea del mateix període (71,2%).

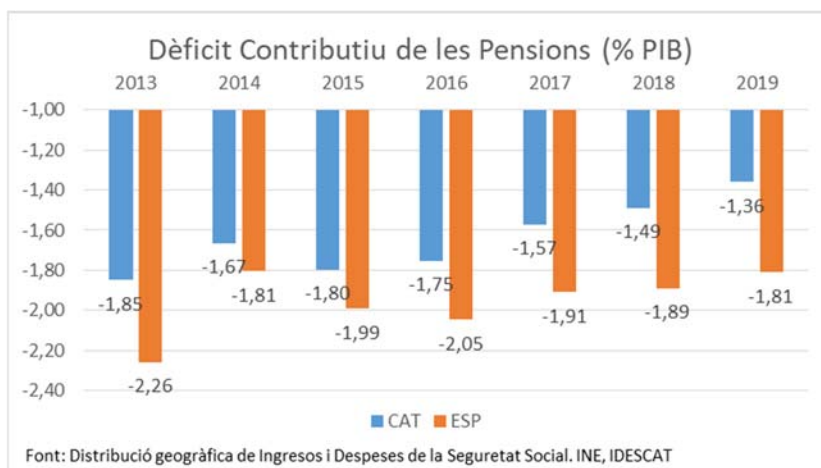
La població ocupada (la que efectivament treballa), evidentment, va variant depenent de la situació econòmica. Però Catalunya també presenta de forma consistent un menor atur. La taxa d'atur ha estat de mitjana 3 punts inferior a l'espanyola en el període 2008-2019, encara que 7,5 punts superior a la de la UE.

La precarietat del treball –determinant en part de la qualitat del mateix- és també clarament inferior a Catalunya que a Espanya, que és el país de la UE on el treball temporal té major importància, entre 10-11 punts percentuals superiors a la mitjana europea. Catalunya té una taxa de temporalitat 5 punts inferior a l'espanyola però per sobre de la UE.

La productivitat catalana –que també determina la qualitat del treball- millora la mitjana espanyola, però no l'europea. És a dir, les persones ocupades produeixen més que la mitjana espanyola però no que la mitjana europea. De fet, a diferència de la majoria dels països europeus, Espanya només recupera productivitat en moments de crisi, quan augmenta l'atur. Això determina també uns salaris nominalment més alts en el cas català si bé queden compensats per unes pensions també nominalment més altes, tot i que, en menor mesura, debut als elements redistributius del sistema de pensions.

Un comentari mereix també l'economia submergida entesa com un indicador global de la corrupció i del frau fiscal i laboral, per on es perden uns ingressos molt necessaris per qualsevol país. Com es pot observar a l'annex 2, un estudi de l'FMI mostrava que, en el període 2010-2015, a Espanya l'economia submergida suposava el 23,7% del PIB, superior a la mitjana de la UE que era del 20,2% i molt per sobre de les economies més avançades en les que difícilment supera el 13%. En el cas de les comunitats autònomes, segons un estudi de Funcas, Catalunya, amb un 19,3%, estaria per sota de la mitjana espanyola per més que també allunyada dels estàndards avançats europeus.

El resum de tot plegat és que el dèficit de les pensions a Catalunya és, de forma continuada, inferior al del conjunt de l'Estat mesurat en termes de percentatge sobre el PIB, i que a més en anys expansius es redueix més ràpidament que en el cas espanyol, com es pot comprovar en el quadre següent:

Perspectives de les pensions a Catalunya dins d'un marc diferent

Per tant, en la hipòtesi que un futur estat sobirà català hagués d'assumir els compromisos per pensions dels seus ciutadans que haguessin cotitzat anteriorment a l'estat espanyol, **és pot afirmar –sense posar-se vermell– que una Catalunya sobirana està en millor posició que el conjunt d'Espanya per atendre uns hipotètics futurs compromisos per pensions.** Aquells que sovint intenten posar en qüestió la capacitat d'aquesta Catalunya sobirana farien millor feina preocupant-se de la seva pròpia.

Dit això, tampoc hem d'amagar que els mals endèmics de l'economia i la demografia ens afecten encara que gaudim d'algunes avantatges. I no és gens estrany que sigui així atès que –per obligació– compartim el mateix marc legal i institucional: les mateixes lleis laborals i migratòries, les mateixes polítiques d'ocupació i econòmiques, la mateixa manca de polítiques de natalitat, la restricció financera i competencial per dur a terme polítiques pròpies. I en totes elles sense gairebé capacitat d'influir.

Donar la volta a aquesta situació requereix **tenir la capacitat de decidir** sobre totes aquestes qüestions. És dir, requereix tenir la sobirania d'un estat. Encara que els problemes complexos normalment no tenen solucions senzilles, un estat ben gestionat pot actuar i transformar la realitat. Hem vist com molts estats europeus han estat capaços de capgirar la tendència a la baixa de la seva natalitat (França, Suècia, Alemanya, ...). També sabem que hi han estats –alguns més petits que Catalunya– que s'han dotat d'instruments i lleis que han aconseguit que els seus mercats de treball siguin més eficients, amb taxes d'atur molt més reduïdes i menys volàtils, amb uns nivells de productivitat assolits gràcies a uns llocs de treball de major qualitat, millorant

la formació de la seva població i orientant la seva economia cap a activitats de major valor afegit.

Catalunya, per sí mateixa, genera recursos financers i té capacitats per prendre la direcció cap un futur millor. La construcció d'un nou país és una oportunitat per actuar diferent i fer foc nou. També és l'oportunitat per governar amb uns mecanismes que garanteixin posar al centre els interessos dels ciutadans i s'aparti de les elits que, en cada nivell, utilitzen el poder en benefici propi. Idees, visió i teixit productiu en tenim. Però ens calen els recursos que generem i que ens son privats pels equilibris interns i el mal govern històric en el que està sumit l'estat espanyol. I també necessitem el poder per transformar les coses. Vet aquí la necessitat. La capacitat la donarà una majoria social permanent, incontestable i determinada.

Conclusió final

- El sistema públic de pensions arrossega des de fa, ja uns anys, un dèficit que s'agreuja fins a nivells no sostenibles a mesura que la generació dels nascuts entre 1957 a 1977 es vagin jubilant.
- La immigració no representa per si sola la solució. Només ho serà en la mesura en que es creïn suficients llocs de treball i aquests siguin prou productius per generar els ingressos públics necessaris. Fins ara l'economia espanyola no ha aconseguit les dues condicions simultàniament.
- Catalunya pot gaudir de millor posició que la mitjana espanyola en quant a la sostenibilitat de les pensions gràcies a un mercat de treball més eficient i productiu però estant regulada per les mateixes lleis laborals i econòmiques no pot, en la situació actual, capgirar la dinàmica general.
- Amb plena capacitat legislativa i amb els recursos i capacitats que avui genera, Catalunya podria emprendre reformes que milloressin la evolució demogràfica i fessin el seu sistema productiu més eficient i productiu en benefici de la majoria de la seva població.

Quadres

Quadre 1. Població en edat de treballar (16 – 64 anys) / Població dependent (< 16 a, > 64 anys)

	Real	Projeccions		
	2019	2025	2030	2035
ESP (INE-2020)	1,84	1,81	1,72	1,59
CAT (INE-2020)	1,80	1,82	1,79	1,68
CAT (IDESCAT-2018)	1,82	1,81	1,74	1,61

Fonts: INE, IDESCAT

Quadre 2. L'economia submergida: % sobre el PIB de cada país

Country	Germany	France	Italy	Spain	Portugal	Denmark	Netherlands, The	Greece	United Kingdom	Switzerland	Sweden	Austria	Japan	United States	Norway	Finland	Denmark	Portugal
2010	10,88	13,11	26,13	23,91	20,79	16,17	8,6	26,15	10,33	6,76	11,45	9,07	9,93	8,71	14,05	12,54	16,17	20,79
2011	9,05	11,81	24,54	23,65	20,37	15,26	8,09	27,08	10,06	6,62	11,08	8,47	9,89	8,23	13,63	12,19	15,26	20,37
2012	8,85	12,08	25,53	24,08	20,24	15,48	8,11	28,39	9,91	6,66	11,89	8,4	9,73	7,83	13,32	12,59	15,48	20,24
2013	9,22	12,41	24,49	24,35	20,38	15,24	8,44	27,78	9,57	6,56	12,31	8,68	9,28	7,66	13,64	13,08	15,24	20,38
2014	8,17	12,12	24,33	24,04	19,29	14,13	8,75	27,11	8,81	6,39	11,88	8,39	8,69	7,04	13,35	12,12	14,13	19,29
2015	7,75	11,65	22,97	22,01	17,82	14,7	7,83	26,45	8,32	6,94	11,74	9,01	8,19	7	15,07	13,3	14,7	17,82
Average 2010-2015	9,0	12,2	24,7	23,7	19,8	15,2	8,3	27,2	9,5	6,7	11,7	8,7	9,3	7,7	13,8	12,6	15,2	19,8

Font: "Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?" Autors: Leandro Medina i Friedrich Schneider: IMF Working Papers, 2018

Annexes

Annex 1:

El conjunt de les infraestructures

El paper clau de les infraestructures

Fou el Banc Mundial qui va afirmar alguna vegada que les infraestructures si no eren el motor, eren les rodes del progrés dels pobles. Més enllà dels efectes a curt termini en el moment de la construcció o millora d'una infraestructura (augment de la demanda de bens necessaris per la construcció que després es trasllada a la inversió, els salaris i els beneficis i la recaptació fiscal), son encara més importants els beneficis a llarg termini que suposa l'entrada en funcionament d'una infraestructura: (1) augmenta la productivitat general de l'economia; (2) augmenta de forma sostinguda l'activitat econòmica i disminueix l'atur a llarg termini; (3) augmenta el potencial de recaptació d'ingressos per l'administració pública. Són efectes a llarg termini, i es deriven de la utilització de la infraestructura. Duren mentre la infraestructura és en bona condició de servei. Aprofundint una mica podríem afegir que és així si aquestes infraestructures es fan atenent criteris de racionalitat social i econòmica per sobre d'altres. Malauradament no ha estat així en el cas espanyol.

Espanya ha estat, amb molta diferència, el país de l'UE que ha dedicat més inversió en infraestructures en el període 1995-2017, gràcies entre altres coses als fons estructurals de la UE, superant països com França, Alemanya, Itàlia o Regne Unit. Això, indubtablement, li ha permès recuperar un dèficit històric fins situar-se en nivells similars als dels països anteriors (AIREF, 2020). Però, fa pocs anys un treball d'experts del BCE revelava que l'impacte de les inversions públiques en el període 1960-2013 sobre el PIB a llarg termini, en el cas espanyol, era negatiu a diferència de la resta de països europeus amb la única excepció d'Itàlia que era gairebé nul¹⁸.

És públic i conegut que a l'hora d'impulsar la inversió en infraestructures públiques, a Espanya han pesat més els criteris de construcció centralista del Gran Madrid i el clientelisme polític que els criteris de rendibilitat social i econòmica.

¹⁸ "The effect of public investment in Europe: a model-based assesment" ECB-2017 (Working Paper Series num. 2021) Autors: Jasper de Jong, Marien Ferdinadusse, Josip Funda, Igor Vetlov.

El dèficit sistemàtic de la inversió en infraestructures de l'Estat a Catalunya

Això explicaria el que molts estudis han il·lustrat des de fa temps: l'abandonament que, en matèria d'infraestructures, ha tingut l'estat espanyol vers Catalunya i algunes altres comunitats. Tant des de la Generalitat de Catalunya, com des de Foment del Treball o la Cambra de Comerç de Barcelona ho han manifestat de forma reiterada en diversos estudis i actes públics, en presència i absència dels responsables de l'Estat.

Prenent com mesura representativa de la inversió de l'Estat en infraestructures la del grup tradicionalment anomenat Fomento (ara actualment *Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana*), que al seu torn és la major part de la inversió pública de l'Estat, el dèficit sistemàtic es manifesta de dues maneres. D'una banda, si es compara la inversió pressupostada amb la inversió realment executada. D'altra, quan es compara el pes de la inversió realment executada en relació al pes econòmic del territori.

Així en el Quadre 1, a partir de les dades recollides per la Generalitat de Catalunya directament de les fonts ministerials, podem observar que la inversió real ha representat el 76,2% de la pressupostada en el període 2001-2018, destacant especialment l'any 2018 com el de menor inversió realitzada, amb un 55,2%. Això significa un total de 7.966 MEUR d'inversions no executades tot i haver estat pressupostades en el període indicat. Però, d'altra banda, quan es compara el pes de la inversió realment executada respecte el total amb el pes del PIB català sobre l'espanyol, també s'observa com les inversions realment executades a Catalunya han suposat un pes inferior en tots i cadascun dels anys referenciats, suposant això un altre dèficit acumulat de 5.000 MEUR en el període, especialment notable en els darrers anys. En definitiva, s'inverteix menys del que s'anuncia i el que s'inverteix és menys del que pertoca.

Quadre 1. La inversió real a Catalunya del grup Foment en total

LA INVERSIÓ REAL A CATALUNYA DEL GRUP FOMENT EN EL TOTAL

Milers €

	Inversió pressupostada total Estat a Catalunya	Inversió pressupostada grup Foment* a Catalunya	% Inversió press. grup Foment vs Total Estat	Liquidada grup Foment a Catalunya	Inversió no executada CAT	% Execució inversió grup Foment a Catalunya	Inv. Executada Grup Foment Total ESP regionalitzable	% Inversió executada CAT/ESP	% Pes PIB CAT/ESP	Dèficit (-) Superàvit (+) Inversions CAT (%)	Dèficit (-) Superàvit (+) Inversions CAT (Milers €)
2001	1.610.328	1.375.578	85,4	1.024.413	351.165	74,5	6.292.843	16,3	18,9	-2,6	-164.934
2002	2.034.310	1.737.181	85,4	1.332.840	404.341	76,7	8.123.693	16,4	18,9	-2,5	-202.538
2003	2.556.820	2.199.862	86,0	1.534.787	665.075	69,8	9.258.933	16,6	18,9	-2,3	-215.151
2004	2.740.220	2.218.957	81,0	1.563.079	655.878	70,4	9.309.460	16,8	18,8	-2,0	-187.099
2005	2.785.370	2.216.455	79,6	1.668.665	547.790	75,3	9.818.462	17,0	18,8	-1,8	-177.206
2006	2.878.041	2.487.804	86,4	1.957.187	530.617	78,7	11.001.125	17,8	18,8	-1,0	-111.025
2007	2.957.739	2.527.887	85,5	2.208.262	319.625	87,4	13.258.402	16,7	18,8	-2,1	-284.318
2008	3.727.837	3.049.679	81,8	2.741.681	307.998	89,9	15.107.272	18,1	18,7	-0,6	-83.379
2009	3.790.561	3.151.245	83,1	2.746.928	404.317	87,2	14.955.524	18,4	18,7	-0,3	-49.755
2010	3.625.894	3.105.803	85,7	2.280.080	825.723	73,4	13.645.846	16,7	18,8	-2,1	-285.339
2011	2.548.448	2.213.731	86,9	1.498.256	715.475	67,7	10.599.763	14,1	18,7	-4,6	-483.900
2012	1.414.514	1.147.535	81,1	1.213.861	-66.326	105,8	8.958.620	13,5	18,8	-5,3	-470.360
2013	1.267.053	1.042.172	82,3	675.085	367.087	64,8	6.026.495	11,2	18,8	-7,6	-457.896
2014	948.891	788.198	83,1	491.628	296.570	62,4	6.034.234	8,1	19,0	-10,9	-654.876
2015	1.068.825	953.943	89,3	465.860	488.083	48,8	5.161.456	9,0	19,0	-10,0	-514.817
2016	1.178.971	1.012.374	85,9	613.932	398.442	60,6	4.516.428	13,6	19,1	-5,5	-248.706
2017	1.149.578	1.015.483	88,3	795.994	219.489	78,4	4.896.663	16,3	19,2	-2,9	-144.165
2018	1.351.350	1.193.271	88,3	658.650	534.621	55,2	4.833.216	13,6	19,1	-5,5	-264.494
TOTAL	39.634.749	33.437.158	84,4	25.471.188	7.965.970	76,2	161.798.435	15,7	18,9		-4.999.958

(*) Fins l'any 2009 no s'inclou el pressupost dels ens públics adscrits al Ministeri de Foment dels quals no es disposa d'informació sobre les inversions executades. A partir del 2010 s'inclou el pressupost aprovat de tots els ens adscrits al Ministeri de Foment ja que es disposa de la liquidació de la totalitat d'aquests ens.

20

Font: Inversió pressupostada total: Llei de pressupostos generals de l'Estat; Inversió grup Foment: Anuaris estadístics del Ministeri de Foment, Distribució regionalitzada dels annexos d'inversions reals (projecte i llei) i Informe Econòmic Financer (lleis) de cada any.

La conseqüència de tot plegat la pateixen els ciutadans en el seu dia a dia en forma d'incidències i retards a la xarxa de rodalies (vistes en un altre document), les retencions quotidianes als accessos a la capital catalana, el retard en la construcció dels accessos ferroviaris al port, el fet de no disposar encara d'un Corredor Mediterrani d'ample europeu o, fins i tot, les crisis operatives dels darrers estius a l'aeroport de Barcelona, abans de la pandèmia.

Els resultats

1) Menor creixement, pèrdua d'inversions, menys ocupació.

Un estudi de la Generalitat en col·laboració amb la Universitat de Barcelona va quantificar, al juliol del 2020, les conseqüències d'aquest dèficit d'inversió¹⁹. Aquest estudi va analitzar els impactes que hauria tingut la correcció d'aquest dèficit sota diferents supòsits. L'estudi valorà que, en el cas que l'Estat hagués invertit en el període entre el 2002 i el 2017 el 100% del pressupost previst i que aquest s'hagués distribuït d'acord amb el pes econòmic de Catalunya, el PIB s'hauria incrementat en el conjunt dels 26 anys en 9,8 punts, amb la creació de 113.007 llocs de treball, i que al final del mateix (2017) el nivell consolidat del PIB seria superior en 1,14 punts al realment observat en aquell any.

¹⁹ "L'impacte del dèficit d'inversions del grup Foment sobre l'economia catalana a partir del model de simulació QUEST-CT" Papers de Treball, per Raul Ramos, Jordi Suriñach i Joan Maria Mussons Olivella. Juliol-2020"

Com exemples de les pèrdues que es poden produir per la manca d'inversions tenim el cas de la pèrdua recent de NISSAN a Barcelona començada a gestar amb la negativa de l'Estat al 2007 (en el moment de màxima producció) a realitzar unes inversions per facilitar una planta nova a Igualada, les inversions deixades de realitzar per Daimler a Tarragona per la carència de l'ample europeu de ferrocarril (abril 2015) o el recent condicionament del pla d'inversions de SEAT a la aposta pels punts de càrrega elèctrics (juliol-2020).

2) La infracapitalització de Catalunya.

Aquest dèficit sistemàtic d'inversions s'ha anat acumulant al llarg dels anys i s'ha transformat en una situació que *l'Instituto Valenciano de Investigación Económica* ha anat posant de manifest en els seus estudis sobre les dotacions de capital, realitzant una estimació de l'estoc de capital pel total estatal i les comunitats autònomes²⁰. D'acord amb aquesta estimació l'estoc d'infraestructures públiques acumulades a Catalunya a l'any 2016 (darrer publicat), fruit de les inversions realitzades al llarg del temps, era del 15,5% del total estatal, contrastant aquesta xifra amb el 19,1% que representa el PIB català. I particularment important era la diferència si la circumscriuïem a la província de Barcelona, on les infraestructures públiques representaven el 9,9% del total quan el seu PIB era del 14% i la seva població el 11,7%. Això vol dir que si el capital en infraestructures s'hagués distribuït en el temps en proporció al PIB de cada comunitat, a Catalunya haurien d'existir unes infraestructures addicionals per uns 12.083 MEUR (veure Quadre 2 – any 2016).

Les urgències: actuacions més prioritàries

La Cambra de Comerç de Barcelona, en un informe de desembre del 2019²¹, realitzà una identificació individualitzada i una avaluació preliminar de les infraestructures pendents que es consideren prioritàries desglossant-les per administracions responsables, amb el següent detall resumit deduït de la citada publicació:

²⁰ Fundación BBVA e Ivie (Instituto Valenciano de Investigaciones Económicas). El stock y los servicios del capital en España y su distribución territorial y sectorial (1964-2017). Julio de 2020. Base de datos disponible en: http://www.fbbva.es/TLFU/microsistemas/stock09/fbbva_stock08_index.html [consulta: 28-11-2020]

²¹ Cambra de Comerç de BCN. "Impacte econòmic del dèficit d'inversió en infraestructures de l'Estat a Catalunya" Desembre de 2019

	Ministeri de Foment (1)	Dpt. Territori	TOTAL	%
Inversió total estimada (MEUR)	10.360	4.860	15.220	100%
Xarxa viària	2.510	2.720	5.230	34,4%
Xarxa ferroviària de mercaderies	980		980	6,4%
Xarxa ferroviària de passatgers	3.570	1.700	5.270	34,6%
Ports	1.300		1.300	8,5%
Aeroports	1.880		1.880	12,4%
Centrals logístiques	120	440	560	3,7%

Font: "Impacte Econòmic del dèficit d'inversió en infraestructures de l'estat a Catalunya"
Estudis Monogràfics Cambra - Des-2019

(1) Ara actualment, Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana

Aquest llistat de projectes prioritaris ha de ser objecte de revisió i deliberació dins del marc dels treballs de la pròpia Comissió d'Ordenació del Territori del Consell de Cambres de Catalunya en l'actual mandat, per tal d'incorporar-los a la visió de l'estratègia "Catalunya 2030/40. Construïm un nou model econòmic de país" impulsada per la Cambra de Comerç de Barcelona. Tot i el seu caràcter preliminar és útil la seva reproducció en aquest document.

Algunes de les actuacions pendents del Pla de Rodalies, estan previstes dins de l'apartat "Xarxa ferroviària de passatgers".

Un comentari similar mereix l'informe periòdic de la gran patronal catalana Foment del Treball "Catàleg d'infraestructures bàsiques pendents d'executar a Catalunya. CAT-100". Des de l'any 2015 identifica les 100 principals infraestructures bàsiques pendents a Catalunya amb una descripció detallada de cadascuna d'elles, amb les seves vicissituds incloses. Des de que es va iniciar el seguiment, només ha pogut retirar quatre obres del catàleg per finalització (que han estat substituïdes per altres quatre) i ha registrat finalitzacions de trams en altres onze, sense poder-les retirar per que mancaven altres parts del projecte.

L'esforç que suposaria la correcció del dèficit

D'acord amb el que hem vist anteriorment, proposar-se la correcció del dèficit en infraestructures públiques passant del 15,5% del total del capital net en infraestructures al 2016 públiques al 19,1% que correspondria segons el pes de Catalunya en el PIB de l'Estat en un temps raonable (15 anys) suposaria un esforç considerable.

El Quadre 2 actualitza els càlculs realitzats en el mateix treball ja esmentat de la Cambra de Comerç de Barcelona sota uns determinats supòsits de creixement econòmic i

depreciació de l'estoc existent de capital. D'acord amb aquests càlculs aquesta correcció en 15 anys del "gap" existent de capital públic en infraestructures, incloent el de Rodalies, significaria una inversió bruta anual de 2.574 MEUR, creixents en funció de l'evolució econòmica. Aquest import representa al voltant de l'1% del PIB català.

Quadre 2: Càlcul de la inversió bruta necessària per corregir el dèficit d'infraestructures públiques (supòsits principals: manteniment de la inversió neta entre 2016 i 2020 en % sobre el PIB, creixement del PIB del 2 % anual, depreciació anual de l'estoc del 2 %)

	Capital Net en infr. Públiques ESP (Creixement 2% anual a/p 2021) - MEUR-	Capital Net en infr. Públiques CAT -MEUR-	% CAT/ESP	Inv. Neta Anual ESP -MEUR-	Inv. Neta Anual CAT -MEUR-	Inv. Bruta Anual ESP (2% depr.) - MEUR-	Inv. Bruta anual CAT (2% depr.) - MEUR-
2016 (real)	326.311	50.569	15,5				
2017	326.311	50.569	15,5				
2018	326.311	50.569	15,5				
2019	326.311	50.569	15,5				
2020	326.311	50.569	15,5				
2021	332.837	52.788	15,9	6.526	2.219	13.052	3.230
2022	339.494	55.066	16,2	6.657	2.278	13.313	3.334
2023	346.284	57.414	16,6	6.790	2.348	13.580	3.449
2024	353.210	59.834	16,9	6.926	2.420	13.851	3.568
2025	360.274	62.327	17,3	7.064	2.494	14.128	3.690
2026	367.479	64.897	17,7	7.205	2.569	14.411	3.816
2027	374.829	67.544	18,0	7.350	2.647	14.699	3.945
2028	382.325	70.271	18,4	7.497	2.727	14.993	4.078
2029	389.972	73.081	18,7	7.647	2.809	15.293	4.215
2030	397.771	75.974	19,1	7.799	2.894	15.599	4.355
Mitjana anual				7.146	2.541	14.292	3.768
Acumulat 2021-2030				71.460	25.405	142.921	37.681

Elaboració seguint el procediment de la Cambra de Comerç a partir de les dades publicades a
 "El stock de capital en España y sus comunidades autonomas" IVIE, Ene-2020

- Les infraestructures son clau en el creixement d'un país. Sense infraestructures eficients no es pot sustentar el benestar de les persones.
- L'estat espanyol ha realitzat tradicionalment la seva inversió atenent a criteris que res tenen a veure amb la rendibilitat social i econòmica dels projectes.
- Catalunya ha estat crònicament subestimada en l'assignació de les inversions públiques per part de l'Estat per un volum, en els darrers 20 anys, d'entre 12.000 a 15.000 MEUR.
- Aquesta manca d'inversió ha significat un sacrifici pel conjunt de la població en termes d'oportunitats, llocs de feina i benestar no creats i amenaça el futur de la població de Catalunya.
- La correcció de la infra-inversió acumulada per adequar-la al pes econòmic que representa Catalunya en un termini de 15 anys suposa una inversió bruta anual de

Annex 2:

Efectes de la plena sobirania fiscal sobre les finances de la Generalitat de Catalunya

Actualment, la situació econòmica de la Generalitat de Catalunya és de greu insuficiència financera i de gran dependència del govern espanyol, degut al mal disseny del model de finançament autonòmic, a la seva implementació, al repartiment dels objectius de dèficit públic i als mecanismes financers que ha creat l'estat com el FLA o el fons per a proveïdors. La conjugació d'aquests elements fa que la Generalitat pateixi un ofec financer que la limita a l'hora d'emprendre polítiques de despesa.

És obvi, que la creació d'un nou estat suposarà un canvi tant en termes de majors ingressos com sobretot de major capacitat de decidir sobre les polítiques públiques, ja siguin d'ingressos o de despeses. Per analitzar els efectes quantitatius de la independència sobre les finances de la Generalitat del nou Estat català, es parteix dels treballs realitzats per Bosch i Espasa (2012, 2014). Les autores estimen, a partir dels estudis de les balances fiscals realitzades per la Generalitat de Catalunya, els ingressos fiscals que tindria Catalunya com a Estat, si no hi hagués una part que revertís a l'Estat espanyol i també les despeses addicionals que hauria d'afrontar Catalunya com a Estat, ja sigui perquè haurà d'assumir noves competències com el sistema de la seguretat social, o que com a nou Estat les hagués d'implantar, com per exemple les despeses en representació exterior.

1. Ingressos addicionals de la Generalitat de Catalunya com a estat

Per estimar l'import dels ingressos addicionals que tindria la Generalitat si Catalunya esdevingués un nou Estat, es parteix de dues hipòtesis. En primer lloc, se suposa que es manté l'actual sistema fiscal, és a dir, la mateixa tipologia d'impostos i estructura fiscal i en segon lloc, que es manté el mateix nivell de pressió fiscal.

En aquest context, els ingressos addicionals que obtindria Catalunya estarien constituïts pels impostos generats al territori català i que actualment recapta l'Estat espanyol, menys les transferències de recursos que fa l'Estat a la Generalitat i als ens locals, ja que aquestes, lògicament, deixarien d'atorgar-se.

El quadre 1 mostra el detall dels ingressos addicionals que obtindria Catalunya. Es comptabilitzen els ingressos impositius; els ingressos d'organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públics; els ingressos de la seguretat social; i els ingressos de les empreses públiques (Ports de l'Estat i AENA).

Les dades per dur a terme l'anàlisi provenen del càlcul de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central. La metodologia emprada per estimar els ingressos addicionals que obtindria Catalunya es basa en l'aplicació del criteri de territorialització

dels ingressos públics anomenat "flux monetari". Segons aquest criteri, els ingressos s'imputen al territori on es localitza la capacitat econòmica sotmesa a gravamen. Aquest és el mètode que ens indica amb més claredat els ingressos fiscals que es generen a Catalunya donat el seu nivell de renda, riquesa o consum, independentment de qui finalment suporta la càrrega impositiva o d'on té lloc la recaptació dels impostos, que depèn de l'organització de l'administració tributaria.

D'acord a aquesta metodologia, la imputació a Catalunya de cadascuna de les diferents figures tributàries s'ha realitzat de la següent manera:

- Els ingressos generats per l'IRPF s'imputen segons el percentatge que representa la part estatal de la quota líquida a Catalunya respecte al conjunt de comunitats autònomes de règim comú.
- L'impost de societats, segons el pes que suposa l' excedent brut d'explotació a Catalunya respecte al conjunt d'autonomies de règim comú.
- L'impost sobre la renda de no residents, d'acord al pes de la recaptació a Catalunya respecte a la del conjunt de comunitats autònomes de règim comú.
- Les quotes de drets passius, segons el nombre d'afiliats a les mútues de funcionaris a Catalunya respecte el total.
- L'IVA, d'acord a l'indicador de consum final estimat per l'INE per a l'assignació regional de l'IVA a Catalunya.
- Els impostos especials, segons els índexs elaborats per l'INE per a l'assignació regional d'aquests impostos a Catalunya.
- L'impost sobre primes d'assegurances, d'acord el valor de les primes contractades a Catalunya sobre el total.
- Imposició sobre tràfic exterior i cotització sobre el sucre i la isoglucosa, segons el pes del consum final de les llars de Catalunya en relació al total.
- Taxes i altres ingressos, segons el pes del PIB de Catalunya.
- Ingressos d'organismes autònoms, agències estatals i organismes públics, d'acord al pes del PIB de Catalunya .
- Ingressos per cotitzacions a la seguretat social, segons el pes de la recaptació de Catalunya en el total.
- Altres ingressos de la seguretat social, d'acord al pes del PIB de Catalunya .
- Els ingressos d'explotació de les empreses públiques, considerant-se Ports de l'Estat i AENA. En el primer cas es disposa dels ingressos procedents dels ports catalans, en el cas d'AENA s'han territorialitzat els ingressos d'acord al percentatge de passatgers en els aeroports catalans.

El quadre 1 mostra els ingressos addicionals que obtindria Catalunya com a Estat independent d'acord a les hipòtesis establertes i a la metodologia de càlcul utilitzada. Destaca el fort caràcter procíclic dels ingressos derivat, òbviament, del comportament dels principals impostos.

Quadre 1

Ingressos addicionals de Catalunya com a Estat independent (Milions d'euros)											
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ingressos Estat	28.102	31.189	24.827	19.920	25.173	19.925	18.485	22.367	23.817	27.984	25.868
Impostos directes	17.676	20.809	15.750	11.715	12.989	11.517	11.452	13.415	13.628	13.068	12.385
IRPF	9.488	11.024	9.587	6.901	8.941	7.553	6.266	8.492	9.094	8.417	7.848
Imp. de societats	7.836	9.358	5.756	4.393	3.573	3.660	4.547	4.315	4.032	4.651	4.537
Imp. renda no residents	275	341	317	329	368	281	309	308	256		
Quotes de drets pasius	77	86	90	92	106	23	330	300	246		
Impostos indirectes	9.688	9.623	7.876	6.014	10.573	7.285	5.100	7.224	7.570	8.116	7.982
IVA	7.204	6.850	5.208	3.615	8.064	5.468	3.721	5.313	5.807	6.727	6.492
Imp. especials	1.916	2.183	2.089	1.863	1.931	1.200	824	1.395	1.201	1.389	1.490
Imp. sobre primes d'assegurances	286	290	305	304	304	345	296	279	286		
Tràfic exterior	281	300	273	231	268	270	258	236	276		
Cotització i exacció de sucre i isoglucosa	1	-	1	1	6	2	1	1	-		
Taxes i altres ingressos	738	757	1.201	2.191	1.612	1.123	1.933	1.728	2.619		
Resta ingressos Estat										6.800	5.501
Ingressos d'org. autonòmoms, agències estatals i altres organismes públics	224	231	250	270	206	209	205	214	310	370	314
Ingressos a la Seguretat Social	23.241	24.848	25.883	25.220	24.958	24.861	24.024	23.316	23.460	24.125	25.156
Ingressos per cotitzacions a la seguretat social	22.890	24.573	25.590	24.908	24.663	24.604	23.642	23.029	23.171	23.585	24.656
Altres ingressos de la seguretat social	351	275	293	312	295	257	382	287	289	540	500
Ingressos empreses públiques	700	799	812	783	790	704	812	913	965	966	1.034
SUBTOTAL	52.267	57.067	51.772	46.193	51.127	45.699	43.526	46.810	48.552	53.445	52.372
(-) Menys transferències a la Generalitat	2.997	3.152	4.852	5.316	6.764	382	2.082	1.367	502	466	801
TOTAL	49.270	53.915	46.920	40.877	44.363	45.317	41.444	45.443	48.050	52.979	51.571

Tal i com es pot observar en el quadre 1, els ingressos de la Seguretat Social per cotitzacions socials són els més importants en termes quantitatius, al suposar més del 50% dels ingressos addicionals que obtindria la Generalitat.

4.2. Despeses addicionals de la Generalitat de Catalunya com a estat

Si Catalunya fos un Estat, la Generalitat hauria d'assumir una sèrie de competències que actualment no estan descentralitzades o que són pròpies d'un estat. Així doncs, caldrà estimar l'increment de la despesa que suposaria per la Generalitat el fet d'assumir totes aquestes funcions. Per a això s'ha partit, també, de les estimacions de l'estudi de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central realitzats per la Generalitat, atès que proporcionen una informació molt detallada del volum i la composició d'aquestes despeses realitzades a Catalunya i de les despeses que no realitzant-se directament en la geografia catalana poden beneficiar als catalans. En aquest cas, s'assumeix la hipòtesi que es manté el mateix nivell de despesa i de serveis públics que actualment realitza l'Estat espanyol. Òbviament una Catalunya independent no tindria perquè assumir aquestes pautes de despesa pública, però com a exercici d'estimació sembla adequat establir aquest tipus d'hipòtesi.

Per comptabilitzar aquestes despeses addicionals, per a cada programa de despesa del pressupost de l'Estat espanyol s'analitza si la Generalitat com a govern d'un Estat independent hauria d'assumir-lo o no i, en el cas de fer-ho, en quina mesura. Cal assenyalar que molts serveis realitzats actualment per l'Estat espanyol no els hauria d'assumir la Generalitat perquè aquesta ja els disposa, i actualment hi ha un clar solapament i duplicació de serveis.

Dins de les funcions pròpies que realitza l'Estat espanyol i que hauria d'assumir la Generalitat es troben els serveis públics bàsics, com són justícia, defensa, seguretat ciutadana, institucions penitenciàries i política exterior. En aquest cas s'ha considerat que la Generalitat haurà de dur a terme la mateixa despesa que la que fa l'Estat en aquests serveis.

Un segon grup de polítiques que hauria d'assumir la Generalitat són les relacionades amb la protecció i la promoció social. Dins d'aquesta gran rúbrica es troben els programes de pensions (a funcionaris de l'Estat, de guerra, no contributives, etc.), serveis socials i promoció social, foment de l'ocupació, accés a l'habitatge i foment de l'edificació, i gestió i administració de la seguretat social. En aquest punt s'ha fet la hipòtesi que la Generalitat assumeix tots els compromisos contrets per l'Estat espanyol amb tots aquests col·lectius. Es tracta de programes que la majoria s'articulen en forma de transferències directes, per aquest motiu, s'ha considerat que la despesa addicional és la quantia d'aquestes transferències.

Un tercer grup de polítiques de despesa que fa l'Estat són les vinculades a la sanitat, l'educació i la cultura. Donat que es tracta de competències totalment traspassades a la Generalitat, no s'ha considerat cap de les despeses que actualment continua fent l'Estat en aquests àmbits.

En quart lloc, es situen les polítiques de caràcter econòmic, on es troben actuacions referents als diferents sectors econòmics, les infraestructures, el transport i les accions

vinculades a la recerca, el desenvolupament i la innovació. En aquest cas s'ha comptabilitzat la despesa que l'Estat realitza directament a Catalunya

Finalment, resta el grup de polítiques catalogades com a actuacions de caràcter general dins de les quals hi ha els programes d'alta direcció, serveis de caràcter general, administració financera i tributària, transferències a altres administracions públiques i deute públic. Pel que fa a les transferències a altres administracions, cal només comptabilitzar com a despesa addicional les transferències que l'Estat atorga als ens locals catalans.

En relació als interessos del deute públic, s'ha considerat que Catalunya hauria de fer-se càrrec d'una part d'aquest cost financer que té l'Estat espanyol, i s'ha computat a partir de l'aplicació del criteri de territorialització del flux monetari. En concret, Atès que el pagament d'interessos del deute no és altra cosa que majors costos en els quals s'incorren per poder avançar en el temps una despesa concreta, aquests costos es distribueixen segons la pauta de distribució geogràfica de la despesa de l'Estat des de l'enfocament del flux monetari. Com que són fruit d'una despesa que es va produir en el passat, s'ha de prendre la mitjana del percentatge de despesa de l'Estat a Catalunya els darrers sis anys, en consonància amb la vida mitjana del deute de l'Estat.

A part de la despesa de l'Estat, s'ha comptabilitzat també la despesa que fan altres organismes i entitats públiques estatals. En concret, del conjunt de l'amalgama d'organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públiques s'han considerat els necessaris per configurar un Estat propi.

Una tercera administració que cal considerar és la Seguretat Social i els seus organismes. Actualment, aquesta administració està totalment centralitzada i, per tant, cal estimar el la despesa que suposaria l'assumpció per part de la Generalitat d'aquesta competència. S'ha partit de la hipòtesi de que es mantindria l'actual nivell de prestacions i, per tant, l'actual nivell de despesa. Això vol dir computar la quantia actual de les prestacions econòmiques que realitza la Seguretat Social a Catalunya.

Finalment, s'inclouen les empreses públiques destinades a la creació de grans projectes d'inversió i que contribueixen a incrementar de manera significativa l'estoc de capital públic (AENA, Aigües de la Conca de l'Ebre (ACESA), Aigües de la Conca del Mediterrani (AQUAMET), Depuradora del Baix Llobregat, Canal Segarra-Garrigues, Gestor d'Infraestructures Ferroviàries (GIF/ADIF), Ports de l'Estat, Societat Estatal d'Infraestructures Agràries del Nort-Est, SA, Societat Estatal d'Infraestructures de Transport Terrestre (SEITTSA). En aquest cas s'ha considerat que l'augment de despesa per la Generalitat es correspondria amb les inversions directes d'aquestes empreses a Catalunya. Per tant, es comptabilitzen les inversions realitzades.

En el quadre 2 es mostra el resultat de l'estimació seguint els criteris esmentats. Tal i com es pot comprovar, entre l'any 2006 i 2011 les despeses addicionals que hauria d'assumir la Generalitat van augmentar de manera considerable al passar dels 30.304 milions d'euros l'any 2006 als 35.507 l'any 2011. Les principals causes de l'increment d'aquesta despesa van ser l'augment de recursos que va necessitar el Servei Públic d'Ocupació per fer front al pagament de les prestacions d'atur i la política expansiva

que es va realitzar al 2009 i 2010 per lluitar contra la crisi econòmica. Així doncs, la despesa a assumir varia en funció de l'any depenent de la política de l'Estat, ja que es parteix de la hipòtesi que es manté el seu mateix nivell i estructura de despesa i de serveis públics. Òbviament, ja s'ha dit que una Catalunya independent no hauria perquè seguir aquestes pautes de despesa pública.

Despeses addicionals que tindria Catalunya com a Estat independent (Milions d'euros)

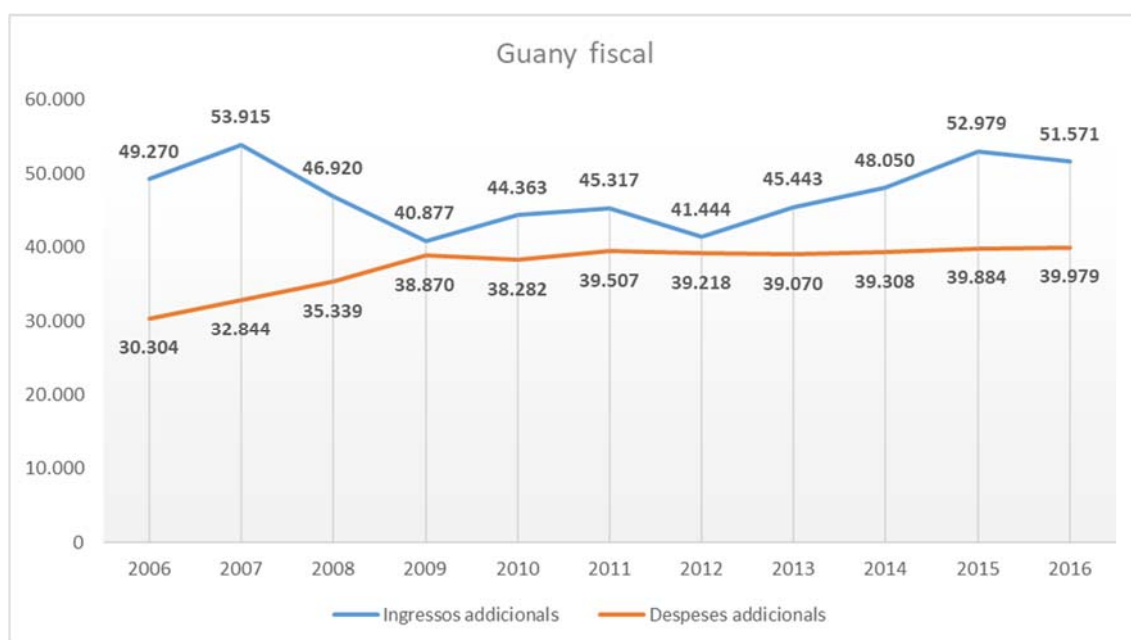
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polítiques de despesa de l'Estat											
Serveis públics bàsics	1.957	2.147	2.245	1.651	1.523	1.774	1.997	1.772	1.708	1.513	1.344
Justícia	142	104	99	82	85	123	143	122	130		
Defensa	1.225	1.328	1.406	1.332	1.243	1.206	1.344	1.198	1.174	1.233	1.079
Seguretat ciutadana i institucions penitenciàries	468	585	605	99	83	312	375	282	273	280	265
Política exterior	122	130	135	138	112	133	135	170	131		
Actuacions de protecció i promoció social	1.081	1.166	1.153	894	807	291	152	183	235	0	0
Pensions	794	832	875	558	557	0	0	0	0		
Serveis socials i promoció social	72	104	111	101	45	70	22	52	36		
Foment de l'ocupació	2	2	2	0	0	0	0	1	4		
Accés a l'habitatge i foment de la edificació	207	224	160	231	202	202	121	113	181		
Gestió i administració de la Seguretat Social	6	4	5	4	4	19	9	17	14		
Protecció de béns públics de caràcter preferent	116	131	155	177	151	283	241	273	186	479	574
Sanitat (Assistència hospitalària FFAA)	37	40	38	38	31	33	31	20	9		
Educació (beques)	79	91	117	139	120	250	198	243	170		
Cultura	0	0	0	0	0	0	12	10	7		
Actuacions de caràcter econòmic	1.406	1.604	1.850	2.425	1.348	982	990	774	976	479	574
Agricultura, pesca i alimentació	78	62	86	144	48	34	16	11	16		
Indústria i energia	7	8	27	42	70	37	14	11	9		
Comerç, turisme i pimes	17	15	14	13	13	16	13	13	14		
Subvencions al transport	382	242	263	353	217	193	334	284	559	343	340
Infraestructures	689	980	1.147	1.387	703	442	450	294	192	136	234
Investigació, desenvolupament i innovació	225	290	306	479	281	245	161	155	168		
Altres actuacions de caràcter econòmic	8	7	7	7	16	15	2	6	18		
Actuacions de caràcter general	3.992	4.245	4.433	4.619	4.982	4.918	5.283	5.654	6.008	5.993	6.024
Alta direcció	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Serveis de caràcter general	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Administració financera i tributària	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Transferències a altres administracions públiques (	2.474	2.825	2.879	2.894	2.537	2.521	2.759	2.919	2.926	2.984	3.089
Interès del deute públic	1.518	1.420	1.554	1.725	1.884	2.397	2.524	2.735	3.082	3.009	2.935
Resta										1.258	1.023
TOTAL ESTAT	8.551	9.294	9.836	9.767	8.811	8.248	8.663	8.656	9.113	9.722	9.539
Organismes i entitats públiques											
Agència Estatal de l'Administració Tributària	212	224	239	236	235	235	217	213	214	214	214
Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)	97	114	59	187	173	124	111	91	88	88	88
TOTAL ORGANISMES I ENTITATS PÚBLIQUES	309	338	298	423	408	359	328	304	302	302	302
Seguretat social i els seus organismes											
TGSS i entitats gestores	15.037	16.203	17.142	18.076	19.108	20.202	20.916	22.067	22.514	23.814	24.621
Mútues AT i MP	1.053	1.294	1.580	1.434	1.374	1.332	1.084	1.071	1.153		
Servicio Público de Ocupación	3.383	3.596	4.167	6.617	6.170	6.186	5.720	4.930	4.020	3.300	3.033
Fondo de Garantía Salarial	93	109	132	174	279	363	343	307	508		
Mutualidad General Judicial	8	8	9	10	10	9	10	8	9		
Instituto Social de las Fuerzas Armadas	22	22	23	24	24	22	22	21	21		
Mutualidad General de Funcionarios Civiles del Estado	125	132	136	141	143	138	138	132	128		
Pensions classes passives						1.009	1.041	1.098	1.147		
Resta capítol 4										1.529	1.470
Altres										690	690
TOTAL SEGURETAT SOCIAL	19.721	21.364	23.189	26.476	27.107	29.261	29.274	29.634	29.500	29.333	29.814
Empreses públiques de caràcter inversor											
AENA	485	723	686	554	239	138	169	73	64	15	27
Aigües de la Conca de l'Ebre (ACESA)		28	57	84	6	77	53				
Aigües de la Conca del Mediterrani (AQUAMET)	3	1	4	17	36	61	34	29	44		
Depuradora del Baix Llobregat	41	0	0	0	2						
Canal Segarra-Garrigues					66						
Aigües conques d'Espanya								41	30		
Gestor d'Infraestructures Ferroviàries (GIF/ADIF)	905	826	930	1.134	1.180	792	477	216	133	251	155
Ports de l'Estat	250	162	170	147	135	147	118	79	54	58	38
Societat Estatal d'Infraestructures Agràries del Nord-E	39	20	19	12	3	5	4	3	4		
Societat Estatal d'Infraestructures de Transport Terrestre (SEI)		88	150	257	288	209	98	35	64	120	81
Altres										83	23
TOTAL EMPRESSES PÚBLIQUES INVERSORES	1.723	1.848	2.016	2.205	1.955	1.429	953	476	393	527	324
TOTAL DESPESES ADDICIONALS	30.304	32.844	35.339	38.871	38.282	39.507	39.218	39.070	39.308	39.884	39.979

*No s'ha considerat a l'any 2009 i 2010 les transferències de capital de l'Estat a les entitats locals pel Plan E, per tenir un caràcter conjuntural.

3 Guany fiscal

3.1. El guany fiscal en termes de finances públiques

Una vegada comptabilitzats els ingressos i les despeses addicionals que tindria Catalunya com a Estat es pot estimar el guany fiscal com la diferència entre aquests dos conceptes. El quadre 3 mostra com els ingressos addicionals superen cada any a les despeses en tot el període analitzat. El saldo de les finances públiques (guany que obtindria Catalunya com a Estat independent) varia en funció de la conjuntura econòmica. Així, es constata que els anys 2006 i 2007 el guany fiscal s'eleva a 18.966 i 21.071 milions d'euros, respectivament. Era un període de bonança econòmica i, per tant, els ingressos fiscals van ser superiors. En canvi, posteriorment el guany disminueix per la crisi econòmica, essent de 11.581 milions d'euros el 2008, de 2.007 milions el 2009 i de 6.081 milions el 2010. Aquest comportament es conseqüència, bàsicament, de la caiguda dels ingressos impositius, i de l'augment de les despeses vinculades a les prestacions d'atur i a les mesures anticíclics que va prendre el govern central espanyol. Pels anys 2015 i 2016 la mitjana es situaria entorn als 12.000 milions d'euros.

Aquestes xifres mostren la capacitat d'autofinançament del govern de Catalunya i la seva capacitat per poder no només mantenir l'actual Estat del benestar sinó inclús per incrementar-lo.

3.2. L'impacte econòmic del guany fiscal

Un aspecte que cal considerar és l'anomenat "efecte multiplicador" de la despesa pública, que es defineix com el conjunt d'increments que es produeixen en el PIB d'una economia com a conseqüència d'un augment extern del consum, la inversió o la despesa pública. Pel que fa a Catalunya, aquest efecte multiplicador provindrà de dos factors: de la despesa addicional que haurà de realitzar la Generalitat derivada de la creació de noves estructures d'estat i, del propi guany fiscal.

Pel que fa referència a l'efecte multiplicador de la despesa addicional cal tenir present que no tota és susceptible de generar un efecte multiplicador. Així, les transferències a determinats col·lectius no en tindrà, ja que tan sols es produeix un canvi d'administració pagadora. Per contra, on sí hi haurà efecte multiplicador és en la creació d'estructures d'estat que ara no existeixen o que s'haurien de reforçar. A títol d'exemple, seria el cas de la creació d'un possible cost diplomàtic, d'òrgans reguladors o del Banc Central Català.

Pedrol (2014) evidencia que actualment Catalunya en relació a altres països europeus de població i renda similars, té un sector públic poc dimensionat. Segons aquest autor, la creació d'estructures d'estat per part d'una futura Catalunya independent suposaria un increment de treballadors en el sector públic d'entre 51.000 i 71.000, que s'han de sumar als actuals 160.925 treballadors de la Generalitat, el que representa un increment d'entre el 32% i 44%, respectivament. Les seves estimacions es basen en atribuir a Catalunya un percentatge d'entre el 16% i el 19%, pes poblacional i del PIB, respectivament, dels treballadors que actualment ocupa el govern central en estructures d'estat i que caldrà crear de nou o reforçar en el cas d'una Catalunya independent.

Òbviament, és desitjable que l'administració de Catalunya sigui més eficient que l'espanyola i, per tant, es podria considerar una proporció inclús inferior al 16%, però també és cert, que un país més petit té menys economies d'escala.

A més a més de l'efecte multiplicador de la despesa addicional, cal també considerar l'impacte que la generació d'aquesta activitat econòmica addicional i ocupació provocarien sobre la recaptació dels grans impostos: IRPF, IVA i impost de societats.

D'altra banda, el guany fiscal de la independència de Catalunya també tindria un efecte multiplicador sobre l'economia catalana. El guany fiscal es podria dedicar a incrementar la despesa pública i/o a reduir els impostos. L'increment de la despesa pública (o la reducció d'impostos) com acabem de dir augmentaria el consum o/i la inversió, la qual cosa generaria un efecte positiu sobre l'economia, incrementant la seva capacitat productiva i creant nous llocs de treball. Tindria per tant, un efecte multiplicador sobre l'economia superior a l'impacte inicial del guany fiscal.

Cal tenir també en compte que aquest efecte multiplicador dependria òbviament de l'ús que es faci d'aquest guany fiscal. Per exemple, Pons i Tremosa (2005) van suposar que els recursos provinents de la desaparició del dèficit fiscal de Catalunya es dedicaven a la inversió en infraestructures, i posteriorment analitzaven el seu impacte sobre l'economia catalana. Els resultats obtinguts mostren que si en tots els anys del període 2002-2010 el dèficit fiscal de Catalunya amb l'Estat espanyol s'hagués reduït en un 1% del PIB català, en el 2010 el PIB català per càpita hagués estat un 9,8% major, amb una reducció equivalent al 3% del PIB català, el 2010 el PIB català per càpita hagués incrementat en un 32,1% i, finalment, amb una reducció del 5% del PIB català, el 2010 el PIB català per càpita hagués augmentat en un 58,3%.

4. L'impacte econòmic del poder de decisió

La capacitat de disposar de poder de decisió sobre els instruments de les diferents polítiques econòmiques té una incidència decisiva sobre el creixement econòmic. Tal i com assenyala Castells (2014), un dels problemes greus que té l'economia catalana ha estat el fet de què les decisions que ha pres el govern de l'Estat espanyol no han respòs a les necessitats de la societat catalana, sinó tot al contrari. Un clar exemple d'aquest fet és la política d'infraestructures. El model pel qual s'ha optat és per una concentració del poder econòmic i polític a Madrid i això s'ha afavorit amb un disseny d'infraestructures totalment radial i centralista (Bel, 2010). No s'ha optat per un model de doble capitalitat (la política i l'econòmica) on Barcelona es convertís en la capital del Mediterrani.

A més, en els darrers anys hi ha hagut un fort procés recentralitzador, fet que ha reduït encara més l'escàs marge de maniobra de la Generalitat per poder emprendre polítiques pròpies. Aquesta manca de poder de decisió ha estat una llosa pel creixement econòmic perquè ha reduït de manera important el seu potencial. El fet de què una Catalunya independent pogués dissenyar les seves pròpies polítiques: fiscal, laboral, financera, d'infraestructures, educativa, etc. sens dubte és un benefici intangible que tindria una repercussió directa en el PIB català. Òbviament, que dependria de com es dissenyin, però només pel fet d'adequar-les a les necessitats del territori ja seria un factor de millora considerable.

5. Conclusions

El present treball ha demostrat que Catalunya és completament viable des d'un punt de vista econòmic com a Estat independent. Amb la independència desapareixeria l'elevat dèficit fiscal que pateix Catalunya amb l'administració central espanyola, la qual cosa generaria un guany fiscal important, que tindria un efecte positiu sobre l'economia catalana. Un altre aspecte a considerar és el fet de que una Catalunya independent podria establir les polítiques econòmiques més adequades a les preferències dels ciutadans i a l'estructura econòmica del país. A dia d'avui no hi ha cap estudi seriós que demostrï la inviabilitat econòmica d'una Catalunya independent.

Ara bé, és evident que un procés de transició cap a la creació d'un nou Estat pot comportar certs costos a curt termini vinculats a les incerteses del propi procés, però no tenen perquè mantenir-se en el mig i llarg termini, ans al contrari. Tot i així, els costos associats a la transició dependran en gran mesura de quina sigui l'actuació del govern espanyol en relació a aquesta qüestió. Una actitud cooperativa i de col·laboració reduiria tots aquests costos i faria el procés més ràpid i senzill. Per contra, una actitud de confrontació faria el procés més difícil, més complicat i més costos per als dos Estats. En concret, una situació de conflicte generaria tant per a Catalunya com per a Espanya una situació més costosa que podria arribar tenir importants efectes negatius sobre les economies de tots dos territoris.

En definitiva, es tracta d'una qüestió política, i com a tal s'ha de resoldre.

Bibliografia

Bel, G. (2010), España, capital París, ed. Destino, Barcelona.

Bosch, N. (2013), *Anàlisi econòmica del procés d'independència de Catalunya*, Barcelona, Fundació Josep Irla.

Bosch, N. i Espasa, M. (2012), *Viabilitat de Catalunya com a Estat*. Anàlisis de la hisenda pública, Barcelona, Fundació Catdem.

Bosch, N. i Espasa, M. (2014), "La viabilidad económica de una Cataluña independiente", *Revista de Economía Aplicada*, 64, pàgs. 135-162.

Castells, A. (2014), "Sis comentaris sobre la viabilitat econòmica de la independència i dos aclariments previs", a *Economia de Catalunya. Preguntes i respostes sobre l'impacte econòmic de la independència*, Col·legi d'Economistes de Catalunya, Ed. Profit, pàgs. 29-49.

Pedrol, J. (2014), "Estructures d'Estat i impacte en l'ocupació", a *Economia de Catalunya. Preguntes i respostes sobre l'impacte econòmic de la independència*, Col·legi d'Economistes de Catalunya, Ed. Profit, pàgs. 115- 128.

Pons, J. i Tremosa, R. (2005), "Macroeconomic effects of Catalan fiscal deficit with the Spanish State (2002-2010)", *Applied Economics*, 37, pàgs. 1455-1463.